

Rapport

Tevredenheid over het zelfstandig ondernemerschap

Analyse op basis van de Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2007-2016

Brussel, februari 2019

Ria Bourdeaud'hui, Frank Janssens, Stephan Vanderhaeghe

Een onderzoek met financiële ondersteuning van de Vlaamse minister bevoegd voor Werk

De Vlaamse Werkbaarheidsmonitor is een initiatief van de Vlaamse sociale partners en werd ontwikkeld door de Stichting Innovatie & Arbeid. Alle publicaties en werkbaarheidscijfers vind je op www.werkbaarwerk.be

Bij gebruik van gegevens en informatie uit dit rapport wordt een correcte bronvermelding op prijs gesteld.

Inhoud

Inhoud	3
Samenvatting	5
Inleiding	7
1 Tevredenheid over keuze voor zelfstandig ondernemerschap	8
1.1 Drie op vier Vlaamse zelfstandige ondernemers tevreden over keuze voor zelfstandig ondernemerschap	8
1.2 Tevreden ondernemers kunnen langer werken.....	9
1.3 Tevreden ondernemers hebben betere groeiverwachting.....	9
1.4 Tevredenheid over zelfstandig ondernemerschap bij de deelgroepen.....	10
1.4.1 De intellectuele diensten zijn meest tevreden over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap	10
1.5 Evolutie van tevredenheid over het zelfstandig ondernemerschap bij de deelgroepen	11
2 Diverse aspecten van het zelfstandig ondernemerschap	13
2.1 Vlaanderen	13
2.2 Sectoren	16
2.2.1 Dienstverlening van de overheid	17
2.2.2 Financieel-economische aspecten	17
2.2.3 Werktijden	18
2.2.4 Interne en externe relaties.....	19
3 Handvaten voor meer tevredenheid over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap	21
3.1 Inleiding	21
3.2 Overheid als dienstverlener.....	21
3.3 Financieel-economische aspecten	22
3.4 Samenwerking en sociale netwerken	28
3.5 Werkbaar werk	29
3.6 Competentieportfolio	31
Referentielijst	34
Lijst met figuren en tabellen	35
Bijlage 1: Aandeel tevredenen naar deelgroepen, 2016	37
Bijlage 2: Toetsing evolutie aandeel tevredenen 2007-2016 voor verschillende aspecten van tevredenheid naar deelgroepen	38

**Bijlage 3: Kengetallen handvaten voor tevredenheid over keuze voor
zelfstandig ondernemerschap naar deelgroepen, 2016.....39**

Samenvatting

Bijna drie op de vier zelfstandige ondernemers (74,4%) zijn tevreden over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap. Slechts een kleine minderheid is ontevreden over deze keuze (7,4%). Zowel het aandeel tevredenen als het aandeel ontevredenen is sinds 2007 lichtjes toegenomen. Toen lagen de aandelen op respectievelijk 72,6% en 6,2%.

Het aandeel zelfstandige ondernemers dat tevreden is over het zelfstandig ondernemerschap ligt hoger bij de mannen, de 55-plussers, de hoger geschoolden, de zelfstandigen met personeel (zmp) en in de sector van de intellectuele diensten.

Ten opzichte van het begin van de werkbaarheidsmetingen bij zelfstandige ondernemers in 2007 is het aandeel tevredenen gestegen bij de mannen, de 40-49-jarigen en de zelfstandige ondernemingen met personeel. De kloof tussen mannen en vrouwen en tussen zzp'ers en zmp'ers neemt toe.

Tevredenheid over het zelfstandig ondernemerschap gaat hand in hand met betere groeiverwachtingen en het zichzelf in staat achten te werken tot het pensioen. Bijna één op twee van de zelfstandige ondernemers die tevreden zijn over hun keuze voor het zelfstandig ondernemerschap denken in de nabije toekomst te zullen groeien, bij zij die ontevreden zijn is dat minder dan één op vier. Meer dan drie op vier tevreden zelfstandigen achten zichzelf in staat het werk uit te oefenen tot het pensioen, bij zij die ontevreden zijn is dat slechts één op drie.

Wanneer we inzoomen op de verschillende deelaspecten van de tevredenheid dan stellen we het volgende vast:

- De zelfstandige ondernemers zijn het meest tevreden over hun interne en externe relaties. Het gaat hier over de tevredenheid over hun personeel, de samenwerking met vennoot of partner, de contacten met leveranciers of klanten. Telkens meer dan drie kwart is hierover tevreden. Het aandeel dat tevreden is over de samenwerking met vennoot of partner kende een dieptepunt in 2013 en stijgt sindsdien, voor de andere relaties bleef het aandeel constant in de periode 2007-2016.
- Meer dan helft (55,9%) van de zelfstandige ondernemers is tevreden over hun werktijden. Dit was ook zo in 2007. Lange werkweken en onregelmatige werktijden doen dit aandeel aanzienlijk dalen. Zelfstandige ondernemers uit de intellectuele diensten zijn het meest tevreden over hun werktijden, deze uit de horeca het minst.
- Het aandeel van de zelfstandige ondernemers dat tevreden is over de financieel-economisch aspecten (inkomen, mogelijkheid om financiering te bekomen en de financieel-economische toestand) schommelt rond de vijftig procent. Sinds 2013 is er voor alle drie financieel-economische aspecten een positieve evolutie. Enkel voor de mogelijkheid tot het bekomen van financiering is het niveau van de nulmeting (2007) nog niet bereikt.
- De zelfstandige ondernemers zijn het minst tevreden over de dienstverlening vanwege de overheid. Minder dan twee op de tien zelfstandige ondernemers zijn tevreden over de contacten met de overheidsadministratie of de sociale bescherming. Het aandeel tevredenen over de sociale bescherming is in vergelijking met 2007 toegenomen, het aandeel tevredenen over de contacten met de overheidsadministratie is daarentegen gedaald.

In dit onderzoek werden vijf handvaten afgebakend die kunnen helpen dat meer zelfstandige ondernemers tevreden terugblikken op hun keuze voor het zelfstandig ondernemerschap. Immers voor elk van de handvaten geldt dat hoe beter een zelfstandige ondernemer hierop scoort, hoe tevredener hij of zij zal zijn over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap. De handvaten zijn:

De overheid als dienstverlener.

Slechts een kleine minderheid is hierover tevreden. In geen enkele sector of deelgroep ligt het aandeel tevreden hoger dan één op vier. Daarenboven daalt de tevredenheid over de contacten met de overheidsadministratie, voor de tevredenheid over de sociale bescherming zien we een lichte vooruitgang.

De tevredenheid over de financieel-economische aspecten.

Ongeveer één op drie van de zelfstandige ondernemers is tevreden over én het inkomen én de mogelijkheid tot het bekomen van leningen én de financieel-economische situatie. Dit aandeel is in vergelijking met 2007 toegenomen. Er zijn verschillen tussen de deelgroepen. Vooral de lage scores van de zelfstandige ondernemers uit de horeca, de landbouw, en deze met een diploma secundair onderwijs vallen op. Verder blijkt ook dat de zelfstandige ondernemers zonder personeel minder tevreden zijn over hun financieel-economische situatie dan de zelfstandige ondernemers met personeel. De verschillen tussen starters en niet-starters beperken zich tot de ontevredenheid over de mogelijkheid tot financiering. Starters scoren op dat vlak opvallend lager.

De ondersteuning door een sociaal netwerk.

Ongeveer 43% van de zelfstandige ondernemers voelt zich goed ondersteund, dit is iets meer dan in 2013. Er zijn verschillen tussen de deelgroepen waarbij de lager geschoolden, de oudere zelfstandige ondernemers en de zelfstandige ondernemers uit de handel en de horeca opvallend minder goed scoren.

Werkbaar werk.

Ongeveer de helft van de zelfstandige ondernemers heeft werkbaar werk. Vooral een hoge belasting in termen van hoge werkdruk, emotionele belasting en lange werkweken zorgen voor werkstress en een onevenwicht in de werk-privébalans, de twee belangrijkste struikelstenen bij zelfstandige ondernemers om te komen tot werkbaar werk.

Competentieportfolio.

Bijna de helft van de zelfstandige ondernemers ervaart geen competentiedeficit op het vlak van management en/of technische vaardigheden. Ongeveer 15% van de zelfstandige ondernemers ervaart een ernstig competentiedeficit op het vlak van technische vaardigheden. Dit aandeel ligt het hoogst in de landbouwsector en bij de jonge starters. Een ernstig managementcompetentiedeficit (bedrijfsbeheer in de ruime zin van het woord) is een veel wijder verspreid probleem bij de Vlaamse zelfstandige ondernemer, dat bovendien is toegenomen. Het aandeel van de ondernemers met een ernstig managementcompetentiedeficit varieert in de verschillende deelpopulaties tussen een kwart tot de helft. Kwetsbaarst zijn de vrouwen, de jongste ondernemers, de vrije beroepen, de bouw en de land- en tuinbouw.

Om ervoor te zorgen dat in de toekomst meer ondernemers tevreden terugblikken op hun keuze voor het zelfstandig ondernemerschap en in het verlengde daarvan een duurzame ondernemersloopbaan uitbouwen, kunnen we op basis van de analyse concluderen dat het loont om in te zetten op de vijf onderzochte handvaten: het creëren van financieel-economische ruimte, de rol van de overheid als dienstverlener, oog voor samenwerking en sociale netwerken en werken aan werkbaar werk en competenties. Uit de analyse blijkt bovendien dat er tussen de deelgroepen heel wat verschillen zijn, wat pleit voor een gediversifieerde aanpak. Enkel voor de dienstverlening vanuit de overheid is dat niet zo.

Inleiding

Dit rapport analyseert de gegevens uit de Vlaamse werkbaarheidsmonitor over de tevredenheid van de zelfstandige ondernemers. Het is de bedoeling hierdoor relevante informatie te leveren aan elkeen die de uitbouw van een duurzame loopbaan bij zelfstandige ondernemers wil ondersteunen. Immers van de zelfstandige ondernemers die tevreden terugblikken op hun keuze voor het zelfstandig ondernemerschap zegt 77% ja op de vraag of ze zich in staat achten hun werk voort te zetten tot het pensioen. Bij degenen die ontevreden zijn over hun keuze, is dat slechts 38%. Tevredenheid over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap, gaat dus hand in hand met zich in staat achten het werk uit te voeren tot het pensioen. Daarenboven verwacht bijna de helft van de zelfstandige ondernemers die tevreden zijn over hun keuze voor het zelfstandig ondernemerschap dat in de nabije toekomst de activiteit zal groeien, bij de ontevredenen is dit minder dan een kwart. Tevredenheid over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap gaat gepaard met positieve groeiverwachtingen voor de nabije toekomst.

De Vlaamse werkbaarheidsmonitor is een driejaarlijkse enquête over werkbaar werk bij een representatief staal van zelfstandige ondernemers. Ze werd voor zelfstandige ondernemers reeds vier maal georganiseerd in resp. 2007 (n=2.367), 2010 (n=2.239), 2013 (n=3.776) en 2016 (n=2.720).

In de Vlaamse werkbaarheidsmonitor wordt in hoofdzaak informatie verzameld over de kwaliteit van het werk van zelfstandige ondernemers. De centrale vraag uit de Vlaamse werkbaarheidsmeting 2016 voor voorliggend rapport is: "Hoe tevreden blikken de zelfstandige ondernemers terug op hun keuze voor het zelfstandig ondernemerschap?". Daarnaast vraagt de werkbaarheidsmeting naar de tevredenheid over een 10-tal aspecten van het ondernemerschap (de contacten met klanten en leveranciers, het personeel, de samenwerking met partners/vennoten, de contacten met de overheidsadministratie, de sociale bescherming, het inkomen, de financieel-economische situatie, de mogelijkheid tot financiering en de werktijden). Al deze informatie wordt in dit rapport samengebracht. Wie meer wil weten over de Vlaamse werkbaarheidsmonitor en de gehanteerde methodologie kan die vinden op de website www.werkbaarwerk.be (Bourdeaud'hui, Janssens, Vanderhaeghe, 2016b).

Voorliggend rapport bevat drie delen en is als volgt samengesteld:

- Blikken de zelfstandige ondernemers tevreden terug op de keuze voor het zelfstandige ondernemerschap? Zijn er opvallende verschillen naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, sector, ondernemingsomvang en anciënniteit? Zijn er verschillen met de bevindingen uit de analyse van de gegevens van de werkbaarheidsmeting 2007?
- Over welke aspecten van het ondernemerschap zijn de zelfstandige ondernemers het meest tevreden? Zijn er verschuivingen ten aanzien van de werkbaarheidsmeting 2007? Zijn er verschillen naar sectoren?
- Welke handvaten kunnen ervoor zorgen om - met het oog op de uitbouw van een duurzame ondernemersloopbaan – dat meer zelfstandige ondernemers tevreden terugblikken over hun keuze voor het zelfstandig ondernemerschap? We bekijken de gegevens van de Vlaamse werkbaarheidsmonitor rond vijf thema's (handvaten): de financieel-economische aspecten; de dienstverlening van de overheid; de sociale netwerken en de samenwerking van zelfstandige ondernemers; werkbaar werk en het competentieportfolio.

Voor alle voorbije werkbaarheidsmetingen werd een gelijkaardig rapport opgesteld met de voornaamste resultaten over de tevredenheid van de zelfstandige ondernemers (Bourdeaud'hui, Vanderhaeghe, 2009, 2011, 2015).

1 Tevredenheid over keuze voor zelfstandig ondernemerschap

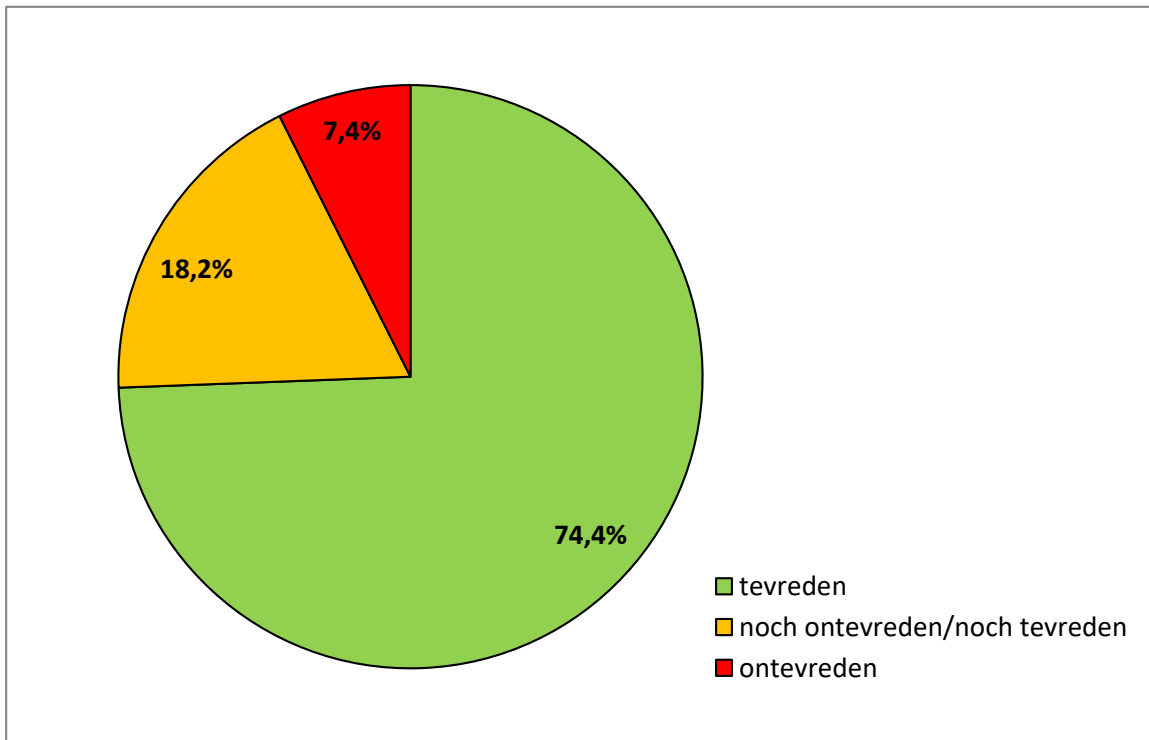
In dit hoofdstuk staan we stil bij de tevredenheid van de zelfstandige ondernemers over hun keuze voor het zelfstandig ondernemerschap. Hoe groot is de groep die tevreden terugblijkt op zijn of haar keuze? Zijn er verschillen tussen de deelgroepen en is er een verband tussen de tevredenheid, de groeiverwachtingen en werken tot het pensioen?

1.1 Drie op vier Vlaamse zelfstandige ondernemers tevreden over keuze voor zelfstandig ondernemerschap

Het grootste gedeelte (74,4%) van de zelfstandige ondernemers is in 2016 tevreden over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap. Slechts een kleine minderheid is ontevreden over deze keuze (7,4%).

Zowel het aandeel tevredenen als het aandeel ontevredenen is sinds 2007 lichtjes toegenomen. In 2007 was 72,6% van de zelfstandige ondernemers tevreden en 6,2% ontevreden over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap. Het aandeel zelfstandige ondernemers dat noch ontevreden/noch tevreden is nam in de periode 2007-2016 af.

Figuur 1: Mate van tevredenheid van de zelfstandige ondernemer met de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap, drie categorieën, 2016

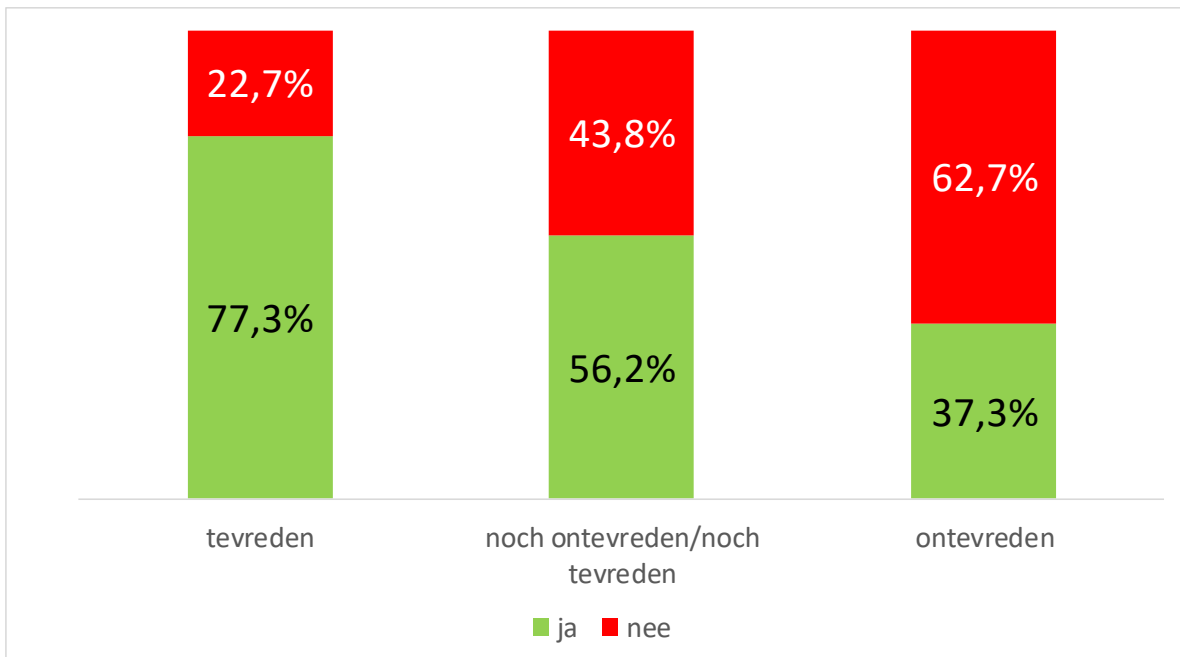

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

1.2 Tevreden ondernemers kunnen langer werken

In de Vlaamse werkbaarheidsmonitor werd aan de zelfstandige ondernemers gevraagd of ze zichzelf in staat achten hun huidig werk uit te voeren tot hun pensioen. Uit een analyse van deze gegevens blijkt tevredenheid over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap en het in staat zijn het werk verder te zetten tot het pensioen hand in hand te gaan. 77,3% van de zelfstandige ondernemers die tevreden zijn over hun keuze voor het zelfstandig ondernemerschap achten zich in staat hun werk verder te zetten tot hun pensioen. Dit aandeel halveert in het geval van ontevredenheid.

Figuur 2: Werken tot pensioen naar mate van tevredenheid van de zelfstandige ondernemer met de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap, twee categorieën, 2016

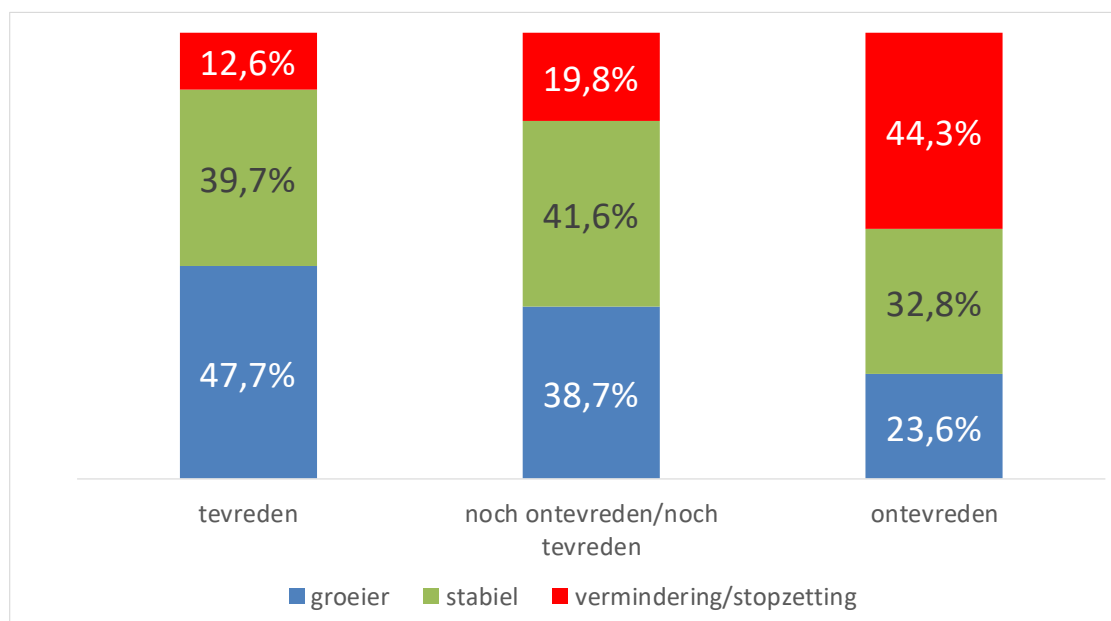

Bron: Vlaamse Werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

1.3 Tevreden ondernemers hebben betere groeiverwachting

In de Vlaamse werkbaarheidsmonitor werd aan de zelfstandige ondernemer gevraagd een inschatting te maken van het niveau van de zelfstandige activiteit in de nabije toekomst (3 à 5 jaar). Op basis van deze vraag maken we een onderscheid tussen 3 groepen: de groeiers, de groep stabiel en de groep die een inkrimping of een stopzetting van de activiteit verwachten. Zelfstandige ondernemers die tevreden zijn over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap zijn positiever over hun groeiverwachting voor de nabije toekomst. Dat blijkt uit onderstaande grafiek.

Figuur 3: Groeiverwachtingen naar mate van tevredenheid van de zelfstandige ondernemer met de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap, 2016

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

Bijna de helft (47,7%) van de zelfstandige ondernemers die tevreden zijn over hun zelfstandig ondernemerschap heeft positieve groeiverwachtingen, bij degenen die ontevreden zijn, is dat minder dan een kwart (23,6%).

1.4 Tevredenheid over zelfstandig ondernemerschap bij de deelgroepen

Het aandeel zelfstandige ondernemers dat tevreden is over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap verschilt niet naar anciënniteit. Startende zelfstandige ondernemers zijn even tevreden dan zelfstandige ondernemers die reeds langer actief zijn. Naar gender, leeftijd, opleidingsniveau, sector en organisatieomvang zijn er wel significante verschillen:

- het aandeel tevredenen ligt hoger bij de mannen dan bij de vrouwen (77% versus 69,2%);
- jongere ondernemers (-30 jaar) hebben het laagste aandeel tevredenen (63,2%), 55-plussers het hoogste (77,5%);
- van de zelfstandige ondernemers met een diploma hoger onderwijs is 77,6% tevreden over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap, van de zelfstandige ondernemers met een diploma lager secundair is dat 66,6%;
- bij de zelfstandige ondernemers zonder personeel is 71,6% tevreden, bij de zelfstandige ondernemers met personeel is dat 78,1%.

Alle cijfers voor 2016 voor de deelgroepen (onderverdeling naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, sector, ondernemingsgrootte, anciënniteit) zijn opgenomen in bijlage 1.

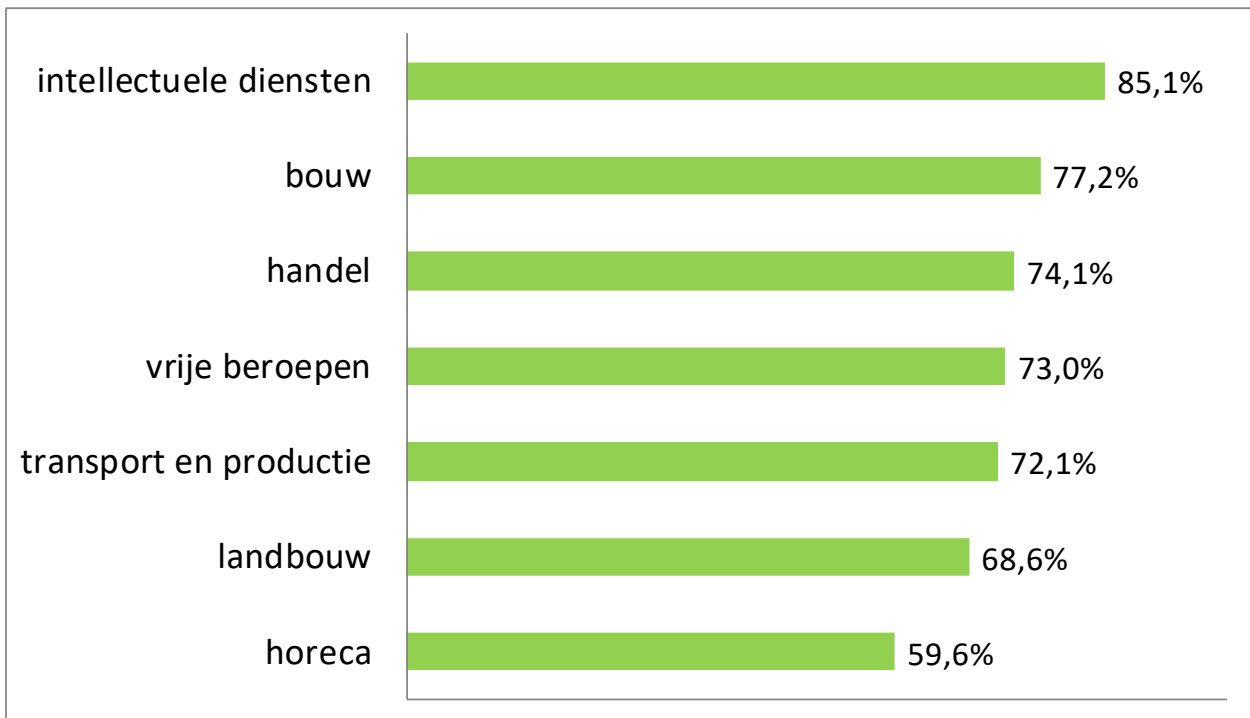
1.4.1 De intellectuele diensten zijn meest tevreden over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap

Onderstaande figuur geeft de tevredenheidsresultaten weer per sector.

De intellectuele diensten (bv. makelaars, consultants, immobiëlen, ICT-dienstverlening) hebben met een aandeel van 85,1% de beste tevredenheidsscore, gevolgd door de bouw met 77,2%. Het

laagste aandeel tevredenen vinden we in de horeca (59,6%). In de andere sectoren zijn ongeveer zeven op de tien van de zelfstandige ondernemers tevreden over hun keuze voor het zelfstandig ondernemerschap.

Figuur 4: Aandeel tevredenen over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap naar sector, 2016

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

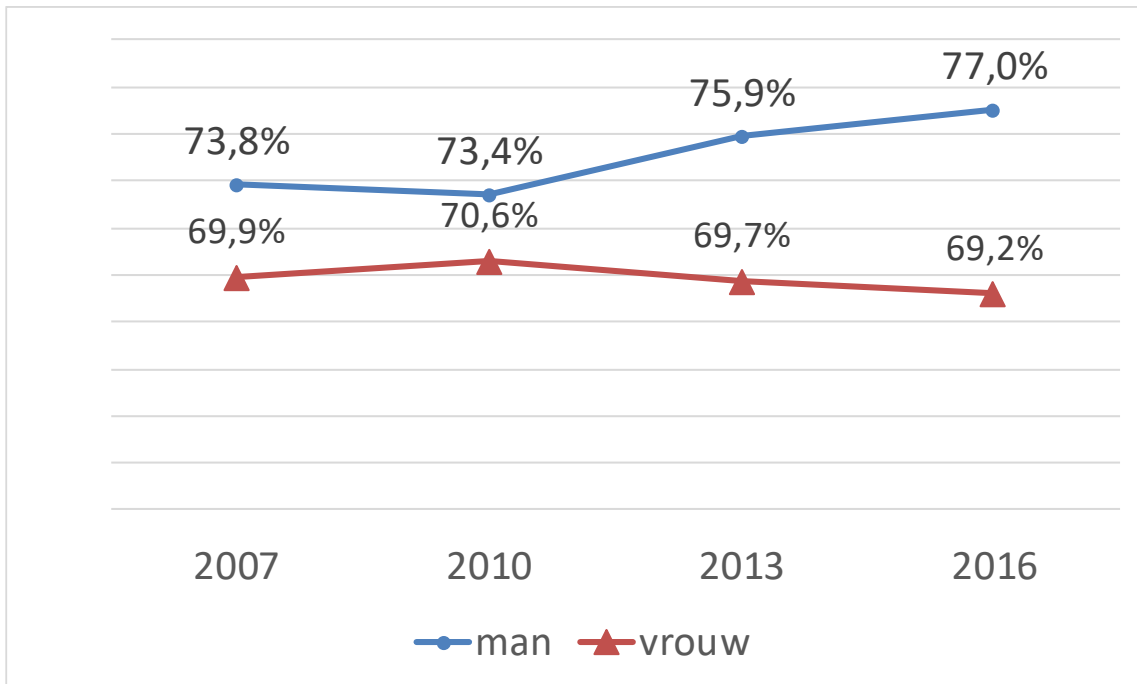
In drie sectoren (landbouw, transport/productie en horeca) bedraagt het aantal waarnemingen minder dan 200.

1.5 Evolutie van tevredenheid over het zelfstandig ondernemerschap bij de deelgroepen

Bijlage 2 geeft de evolutie van het aandeel tevredenen voor de verschillende deelgroepen in de periode 2007-2016. Uit onze analyse blijkt dat slechts voor een beperkt aantal deelgroepen significante verschuivingen kunnen worden opgetekend: mannen, 40-49-jarigen en zelfstandige ondernemers met personeel. Voor elk van deze deelgroepen neemt het aandeel zelfstandige ondernemers dat tevreden is met hun keuze voor het zelfstandig ondernemerschap toe.

Onderstaande figuur geeft de evolutie van het aandeel mannen en vrouwen dat tevreden is over hun keuze voor het zelfstandig ondernemerschap. Hieruit blijkt dat het aandeel mannelijke zelfstandige ondernemers dat tevreden is met zijn keuze in alle werkbaarheidsmetingen hoger ligt dan bij de vrouwen. Daarenboven is sinds 2013 het verschil tussen mannen en vrouwen significant. De kloof tussen mannen en vrouwen neemt toe.

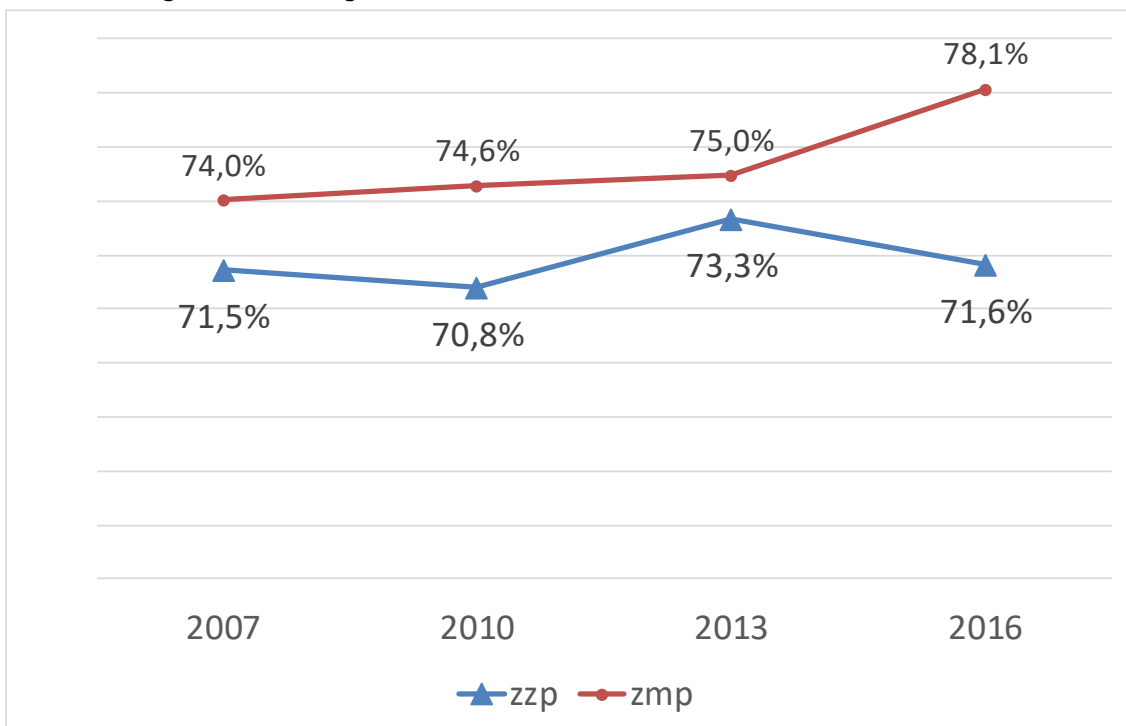
Figuur 5: Evolutie van aandeel tevreden over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap naar geslacht, 2007-2016

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

Onderstaande figuur geeft de evolutie van het aandeel zelfstandige ondernemers zonder personeel (zzp) en zelfstandige ondernemers met personeel (zmp) dat tevreden is over zijn of haar keuze voor het zelfstandig ondernemerschap. Hieruit blijkt dat het aandeel zmp dat tevreden is met hun keuze in alle werkbaarheidsmetingen hoger ligt dan bij de zzp. In 2010 en 2016 is dit verschil significant. De kloof tussen zzp en zmp neemt toe.

Figuur 6: Evolutie van aandeel tevreden over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap naar organisatieomvang, 2007-2016

2 Diverse aspecten van het zelfstandig ondernemerschap

In de Vlaamse werkbaarheidsmonitor wordt -naast de algemene vraag over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap- ook nog nagegaan hoe tevreden de zelfstandige ondernemers zijn over een tiental specifieke aspecten van dit ondernemerschap. We brengen deze aspecten samen onder vier thema's:

- tevredenheid over de dienstverlening vanwege de overheid (de contacten met de overheidsadministratie, de sociale bescherming);
- tevredenheid over financieel-economische aspecten (het inkomen, de financieel-economische toestand, de mogelijkheid om financiering en leningen te bekommen);
- tevredenheid over de werktijden;
- tevredenheid over interne en externe relaties (de samenwerking met venoot/meewerkende partner, het personeel, de contacten met de klanten, de contacten met de leveranciers)¹

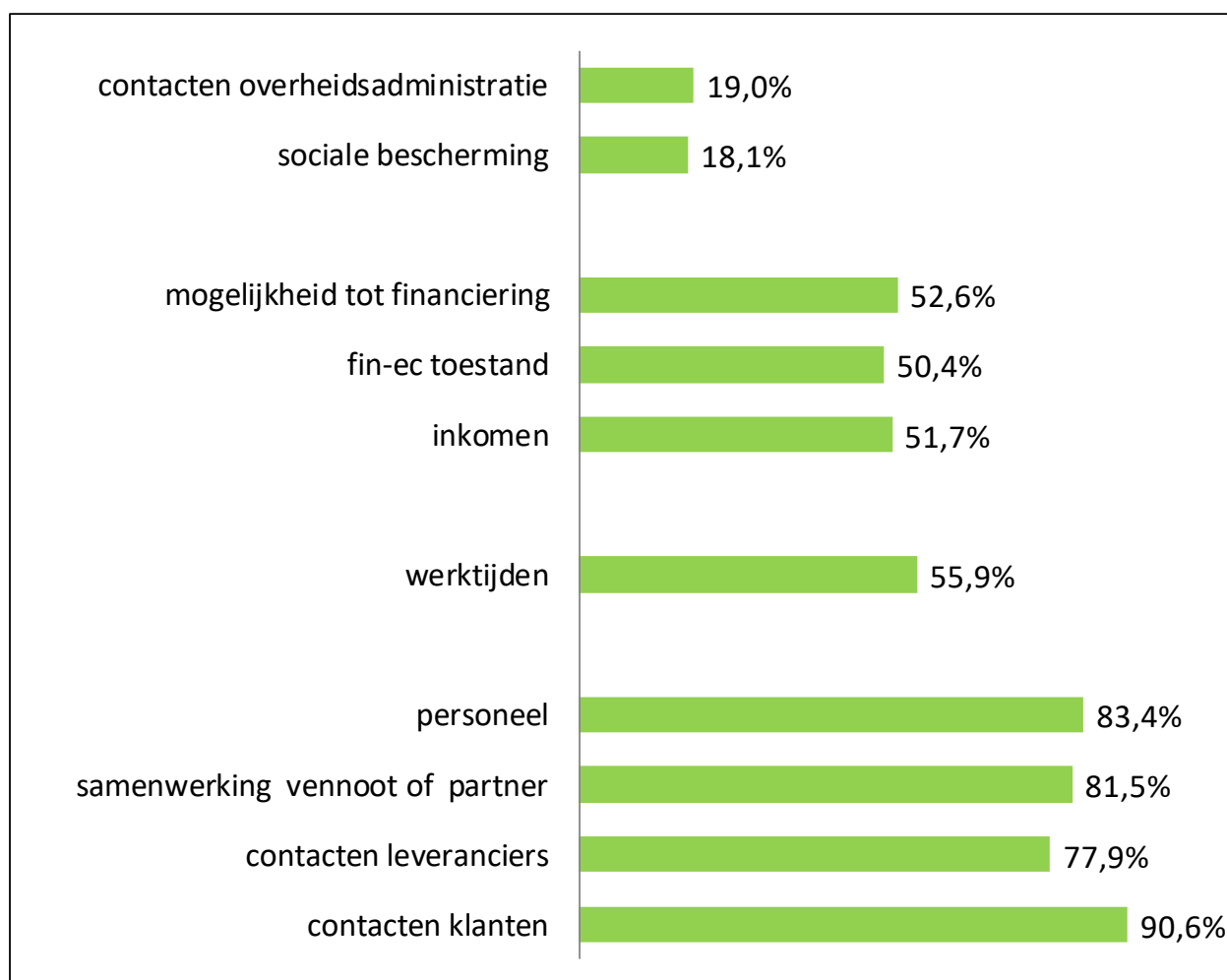
In dit hoofdstuk bespreken we de tevredenheid van de zelfstandige ondernemers over deze aspecten, we kijken of er een evolutie is in de tijd en gaan na of er verschillen zijn tussen de sectoren. Alle informatie voor deelgroepen (geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, sector, groeiverwachting, ondernemingsgrootte en anciënniteit) vindt de lezer in bijlage 1. Bijlage 2 geeft aan of het aandeel tevreden is geëvolueerd in de periode 2007-2016.

2.1 Vlaanderen

In onderstaande figuur wordt het aandeel zelfstandige ondernemers weergegeven dat tevreden is over een bepaald aspect van het ondernemerschap.

¹ De tevredenheidsresultaten over personeel en de samenwerking met venoot of partner hebben betrekking op de relevante deelgroepen namelijk zelfstandige ondernemingen met personeel enerzijds en zelfstandige ondernemingen die al dan niet binnen een vennootschap samenwerken met andere zelfstandigen.

Figuur 7: Aandeel tevreden over diverse aspecten van het zelfstandig ondernemerschap, 2016

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

Zelfstandige ondernemers zijn van alle onderzochte aspecten van het zelfstandig ondernemerschap het meest tevreden over hun **interne en externe relaties**. Telkens meer dan 75% van de zelfstandige ondernemers zijn hierover tevreden. Het aandeel tevreden over de contacten met klanten loopt zelfs op tot meer dan 90%. Ten aanzien van 2007 verschilt enkel het aandeel tevreden over de samenwerking met vennoot of partner. Dit aandeel is in de periode 2007-2013 gedaald van 85,7% naar 79,7%. Sindsdien neemt het aandeel weer toe tot 81,5% in 2016.

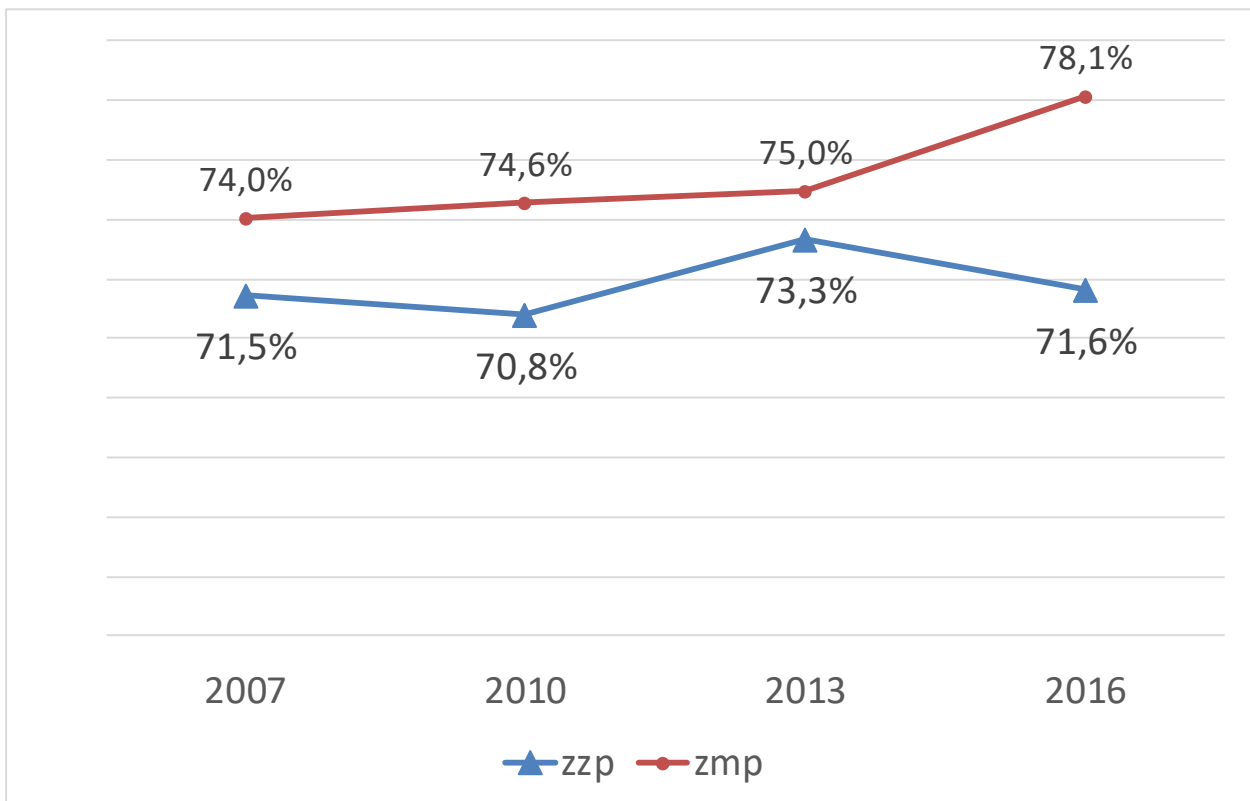
Meer dan de helft (55,9%) van de zelfstandige ondernemers is tevreden over zijn of haar **werktijden**. Dit aandeel bleef in de periode 2007-2016 ongeveer constant. Bijkomende analyse geeft aan dat het aandeel tevreden met de werktijden hoger is bij zelfstandige ondernemers met kortere werkweken en/of voorspelbare werktijden. De voornaamste resultaten van deze bijkomende analyse zijn:

- ▀ van de zelfstandige ondernemers met een werkweek van minder dan 40 uur is 74,5% tevreden over de werktijd, met een werkweek tussen de 40 en de 60 uur is dit 58,2%, met een werkweek van meer dan 60 uur 44,7%;
- ▀ globaal genomen is er geen verschil tussen mannen en vrouwen op het vlak van tevredenheid over de werktijden maar in de groep 40-60 uren per week, scoren de vrouwen significant slechter wat betreft de tevredenheid over de werktijden. In de groep minder dan 40 uur of meer dan 60 uur is er geen verschil tussen mannen en vrouwen;

- zelfstandige ondernemers die nooit of slechts sporadisch geconfronteerd worden met onregelmatige of onvoorspelbare werktijden hebben een hoger aandeel tevreden over hun werktijden (65,1%) dan deze die daar regelmatig mee geconfronteerd worden (44,3%).

Het aandeel van de zelfstandige ondernemers dat tevreden is over de **financieel-economisch aspecten**, schommelt rond de vijftig procent: 51,7% is tevreden over het inkomen, 52,6% over de mogelijkheid om financiering te bekomen en 50,4% over de financieel-economische toestand. Het aandeel dat tevreden is over de mogelijkheid om leningen en financiering te bekomen is in vergelijking met 2007 gedaald, de aandelen tevreden over het inkomen en/of financieel-economische toestand zijn sindsdien gestegen. De evolutie wordt weergegeven in onderstaande figuur.

Figuur 8: Evolutie van aandeel tevreden over de financieel-economisch aspecten van het zelfstandig ondernemerschap, 2007-2016

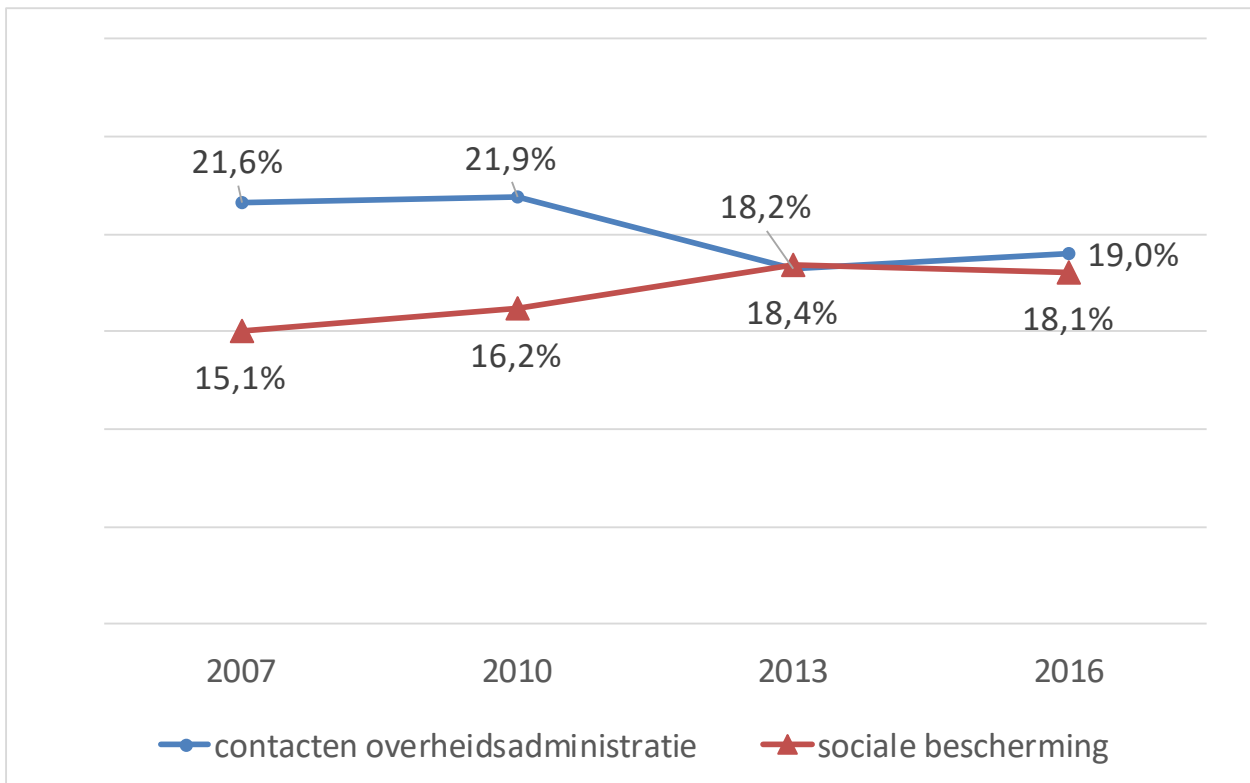

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

Ten aanzien van 2013 neemt voor de drie financieel-economische aspecten het aandeel zelfstandige ondernemers dat hierover tevreden is, toe. Voor de tevredenheid over het inkomen en de financieel-economische toestand wordt hiermee de afname van de tevredenheid in de periode 2007-2010 ruimschoots goedge maakt, voor de tevredenheid over mogelijkheid tot financiering is er sinds 2013 een positieve evolutie maar deze is nog onvoldoende om het niveau van 2007 te bereiken.

De laagste aandelen tevreden vinden we voor de **dienstverlening vanwege de overheid**. Minder dan twee op de tien zelfstandige ondernemers zijn tevreden over de contacten met de overheidsadministratie of de sociale bescherming. Het aandeel tevreden over de sociale bescherming is in vergelijking met 2007 toegenomen, het aandeel tevreden over de contacten met de overheidsadministratie is daarentegen gedaald. De evolutie wordt weergegeven in onderstaande figuur.

Figuur 9: Evolutie van aandeel tevreden over de dienstverlening vanuit de overheid, 2007-2016

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2007-2016

2.2 Sectoren

In onderstaande figuren worden de gegevens per sector² uitgesplitst. In de figuren wordt telkens het aandeel tevreden voor de sector vergeleken met het aandeel tevreden voor Vlaanderen. De figuren geven aan hoeveel procentpunten een sector afwijkt van het aandeel voor Vlaanderen (gemiddeld aandeel). Een positieve afwijking (rechterhelft figuur) betekent dat de sector ten aanzien van het gemiddelde een hoger aandeel tevreden zelfstandige ondernemers kent voor een welbepaald aspect, bv. de contacten met de overheid. Een negatieve afwijking (linkerhelft figuur) betekent het omgekeerde.

Daarenboven kunnen we stellen dat hoe groter de afwijkingen ten aanzien van het gemiddelde, hoe meer sectoren onderling verschillen voor een bepaald aspect van tevredenheid (grotere spreiding).

We gingen ook na in welke mate de bevindingen van de meting 2016 overeenkomen met deze uit de meting 2013³. In alle gevallen werden de bevindingen uit de werkbaarheidsmeting 2013 in 2016 bevestigd.

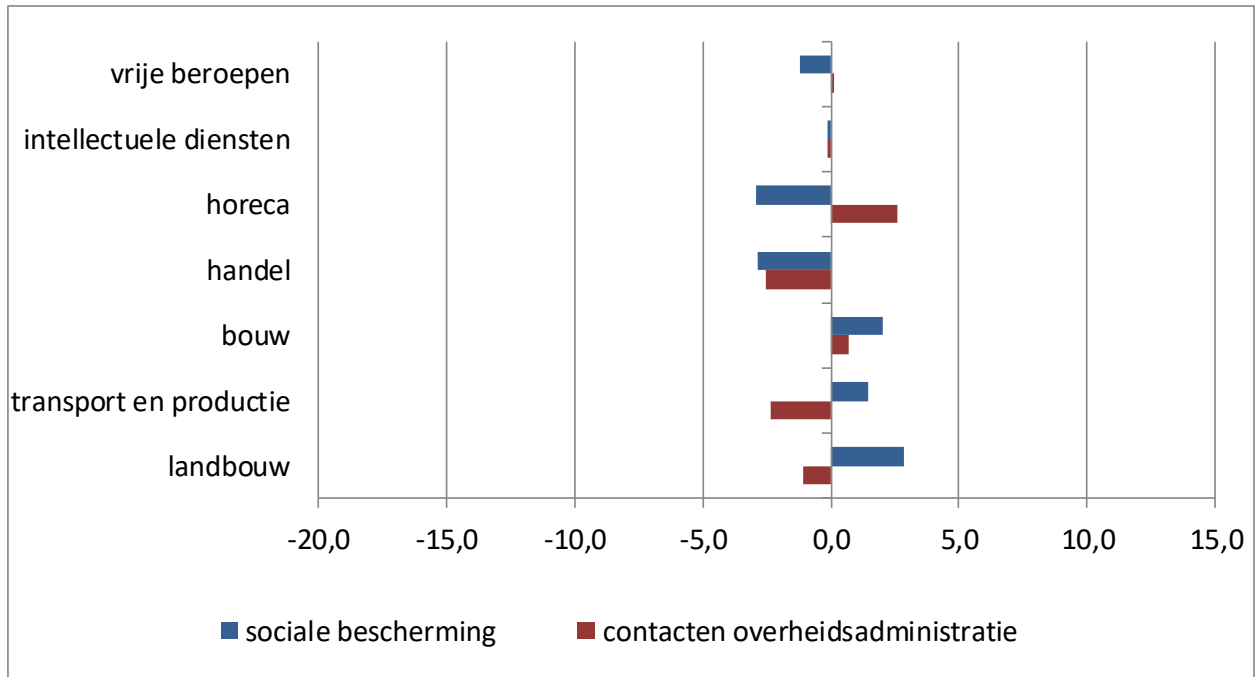
² Voor drie sectoren bedraagt het aantal waarnemingen in 2016 minder dan 200: horeca, landbouw en transport/productie. Dit betekent dat de resultaten voor deze sectoren met de nodige voorzichtigheid dienen te worden geïnterpreteerd.

³ In de metingen 2007 en 2010 was de steekproef voor de zelfstandige ondernemers beperkter waardoor evoluties op sectorniveau minder precies in kaart kunnen worden gebracht. Zie hiervoor het methodologisch rapport (Bourdeaud'hui, Janssens, Vanderhaeghe, 2016b).

2.2.1 Dienstverlening van de overheid

In onderstaande figuur wordt de informatie met betrekking tot de tevredenheid over de dienstverlening van de overheid voor de verschillende sectoren samengebracht: tevredenheid over de sociale bescherming en tevredenheid over de overheidsadministratie.

Figuur 10: Afwijking (in percentage punten) van het aandeel tevreden over de dienstverlening van de overheid per sector ten aanzien van het aandeel voor Vlaanderen, 2016

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

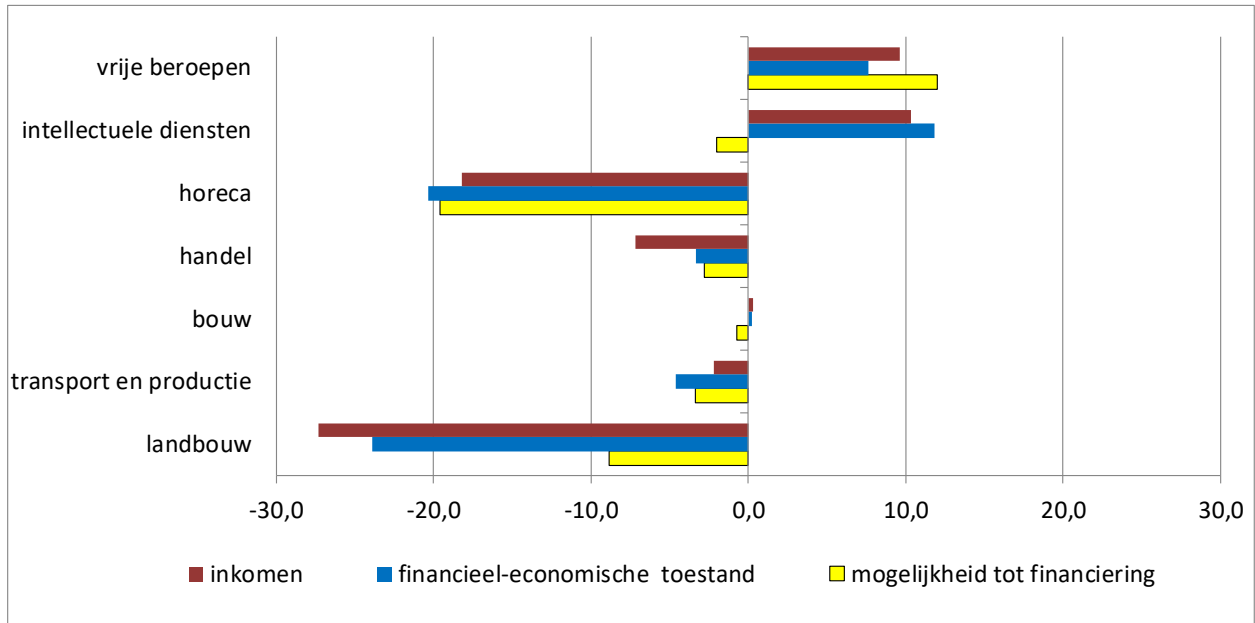
In drie sectoren (landbouw, transport/productie en horeca) bedraagt het aantal waarnemingen minder dan 200.

De afwijkingen van de sectoren ten aanzien van het gemiddelde zijn voor de dienstverlening van de overheid eerder beperkt (steeds minder dan 5 procent punten). Het verschil tussen de sectoren is voor de dienstverlening van de overheid niet significant (zie bijlage 1).

2.2.2 Financieel-economische aspecten

In onderstaande figuur wordt de informatie met betrekking tot de tevredenheid over de financieel-economische aspecten voor de verschillende sectoren samengebracht: tevredenheid over het inkomen, de mogelijkheid tot het bekomen van financiering en de sociaal-economische toestand.

Figuur 11: Afwijking (in procentpunt) van het aandeel tevredenen over financieel-economische aspecten van het ondernemerschap per sector ten aanzien van het aandeel voor Vlaanderen, 2016

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

In drie sectoren (landbouw, transport/productie en horeca) bedraagt het aantal waarnemingen minder dan 200.

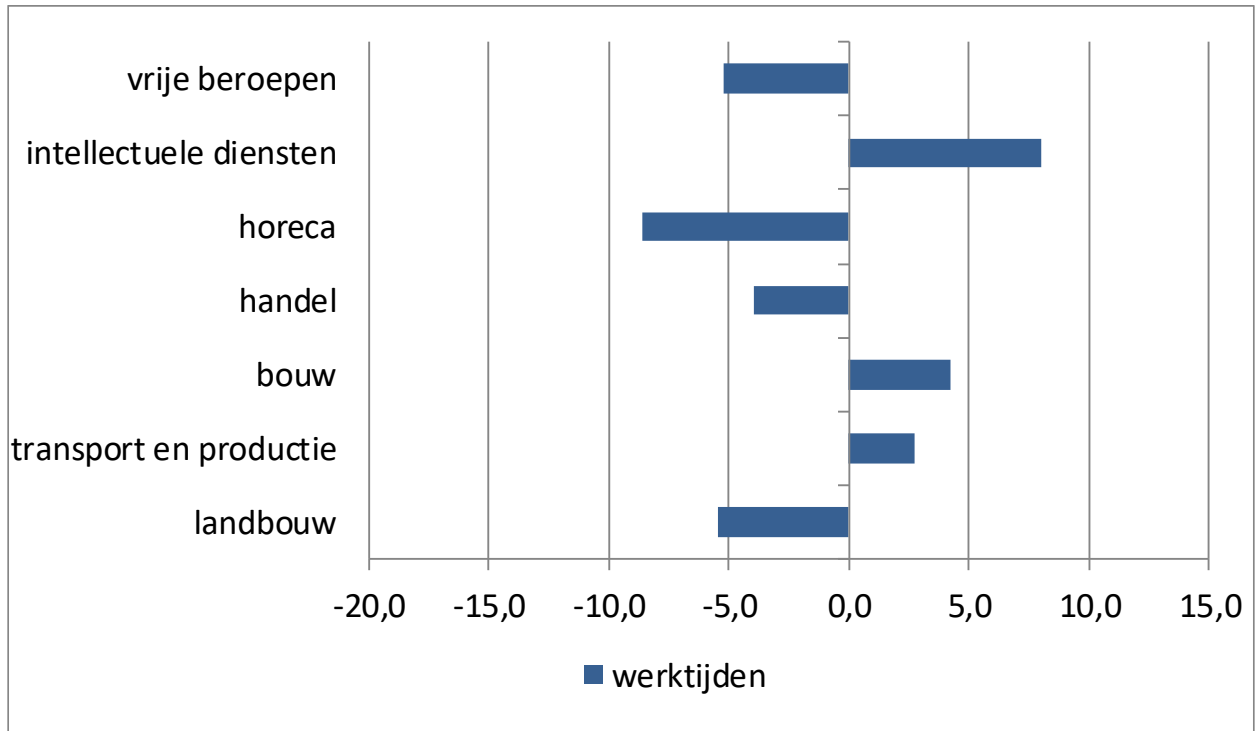
De verschillen tussen de sectoren op het vlak van financieel-economische aspecten zijn groot.

- De landbouw, de horeca, de handel en transport/productie hebben voor alle financieel-economische aspecten een duidelijk lager aandeel tevredenen dan het gemiddelde (negatieve afwijking ten aanzien van het gemiddelde). De verschillen met het gemiddelde zijn het grootst voor de landbouw en de horeca
- De zelfstandige ondernemers met een vrij beroep hebben voor alle financieel-economische aspecten het grootste aandeel tevredenen (positieve afwijking ten aanzien van het gemiddelde). Dit is ook zo voor de intellectuele beroepen en dit met uitzondering van de mogelijkheid tot financiering;
- In de bouwsector sluit het aandeel tevredenen voor de financieel-economische aspecten het dichtst aan bij het gemiddelde.

2.2.3 Werktijden

In onderstaande figuur wordt de informatie met betrekking tot de werktijden samengebracht.

Figuur 12: Afwijking (in percentage punten) van het aandeel tevredenen over werktijden per sector ten aanzien van het aandeel voor Vlaanderen, 2016

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

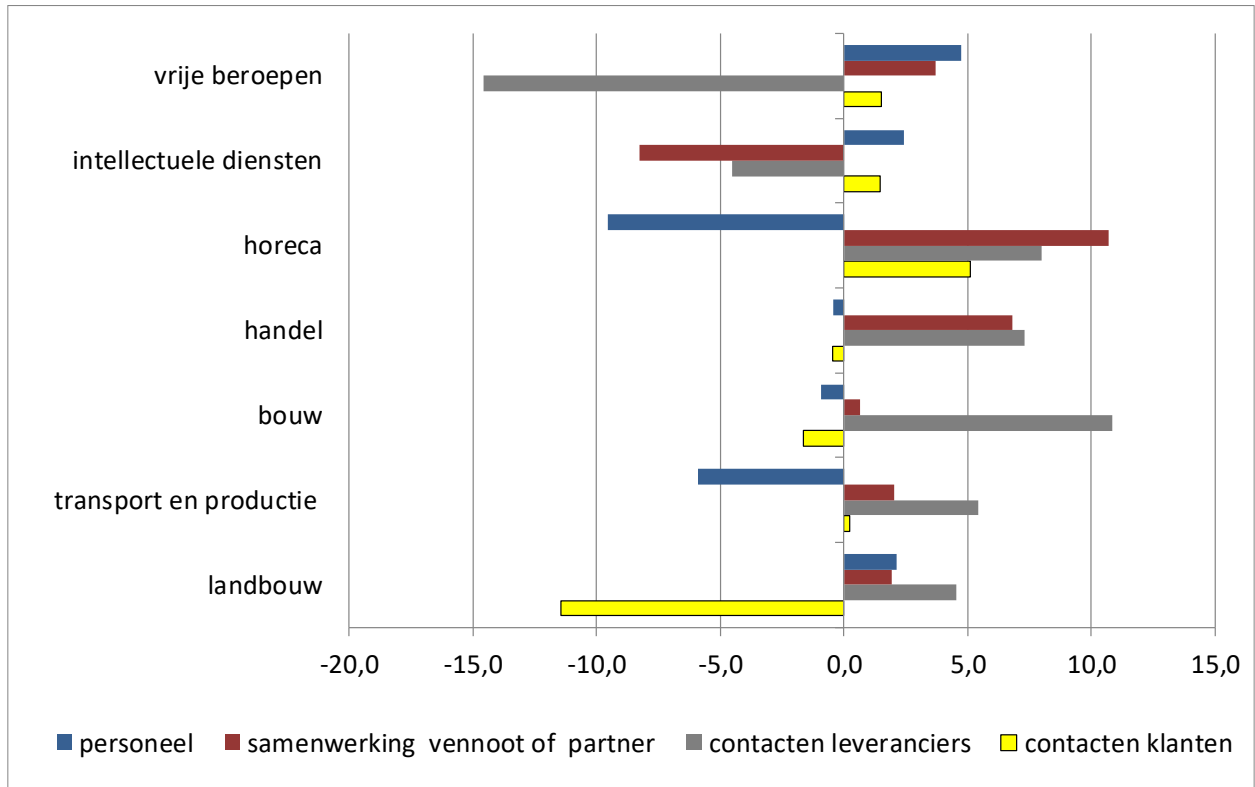
In drie sectoren (landbouw, transport/productie en horeca) bedraagt het aantal waarnemingen minder dan 200.

Er zijn verschillen tussen de sectoren wanneer we kijken naar de tevredenheid over de werktijden. De zelfstandige ondernemers uit de horeca (47,1%), de landbouw (50,3%) en vrije beroepen (50,5%) hebben het kleinste aandeel tevredenen over hun werktijd, deze uit de intellectuele diensten (63,8%) het hoogste. Uit een verdere analyse van de data van de Vlaamse werkbaarheidsmonitor blijkt ook dat de horeca zich kenmerkt door een groot aandeel zelfstandige ondernemers dat gemiddeld meer dan 60 uur per week presteert (75,4%), terwijl dit aandeel bij de intellectuele diensten veel lager is (29,2%).

2.2.4 Interne en externe relaties

In onderstaande figuur wordt de informatie met betrekking tot de interne en externe relaties samengebracht: tevredenheid over het personeel, de samenwerking met vennoot of partner, de klanten en de leveranciers.

Figuur 13: Afwijking (in percentage punten) van het aandeel tevreden over de externe contacten en de interne contacten per sector ten aanzien van het aandeel voor Vlaanderen, 2016

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor Zelfstandige ondernemers 2016

In drie sectoren (landbouw, transport/productie en horeca) bedraagt het aantal waarnemingen minder dan 200.

De tevredenheid over het personeel verschilt niet significant tussen de sectoren (zie bijlage 1). Voor samenwerking met vennoot/partner en de externe contacten zijn er wel verschillen.

- de intellectuele diensten zijn het minst tevreden over de samenwerking met vennoot/partner (71,4%), de horeca het meest (90,4%);
- de vrije beroepen zijn het minst tevreden over de contacten met de leveranciers (63,2%), deze uit de bouw het meest (88,6%);
- de landbouwers zijn het minst tevreden over de contacten met klanten (79,1%), de zelfstandige ondernemers uit de horeca (95,7%) het meest.

3 Handvaten voor meer tevredenheid over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap

3.1 Inleiding

Globaal genomen is 74,4% van de zelfstandige ondernemers tevreden over zijn of haar keuze voor het zelfstandig ondernemerschap. Dit aandeel varieert sterk en hangt samen met de tevredenheid over een aantal specifieke aspecten van dit zelfstandig ondernemerschap en met de kwaliteit van het werk van de zelfstandige ondernemer. In dit deel onderzoeken we deze variatie en bakenen we vijf handvaten af die de tevredenheid over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap verhogen.

De vijf handvaten zijn:

- overheid als dienstverlener
- financieel-economische aspecten
- samenwerking en sociale netwerken
- werkbaar werk
- competentieportfolio

De volgorde waarin de handvaten zijn opgesomd is willekeurig. Per handvat gaan we eerst na wat de link is met tevredenheid over het zelfstandig ondernemerschap, daarna bekijken we het handvat van nabij aan de hand van een aantal cijfers uit de werkbaarheidsmonitor.

Om deze analyse te maken gebruiken we naast de informatie over de tevredenheid over een aantal relevante aspecten van het ondernemerschap ook andere data uit de Vlaamse werkbaarheidsmonitor (werkbaar werk, sociaal netwerk, competentieportfolio,...). In bijlage 3 vindt de lezer de prevalentie van de handvaten voor de verschillende deelgroepen. De meest relevante bevindingen hieruit worden in onderstaande bespreking opgenomen.

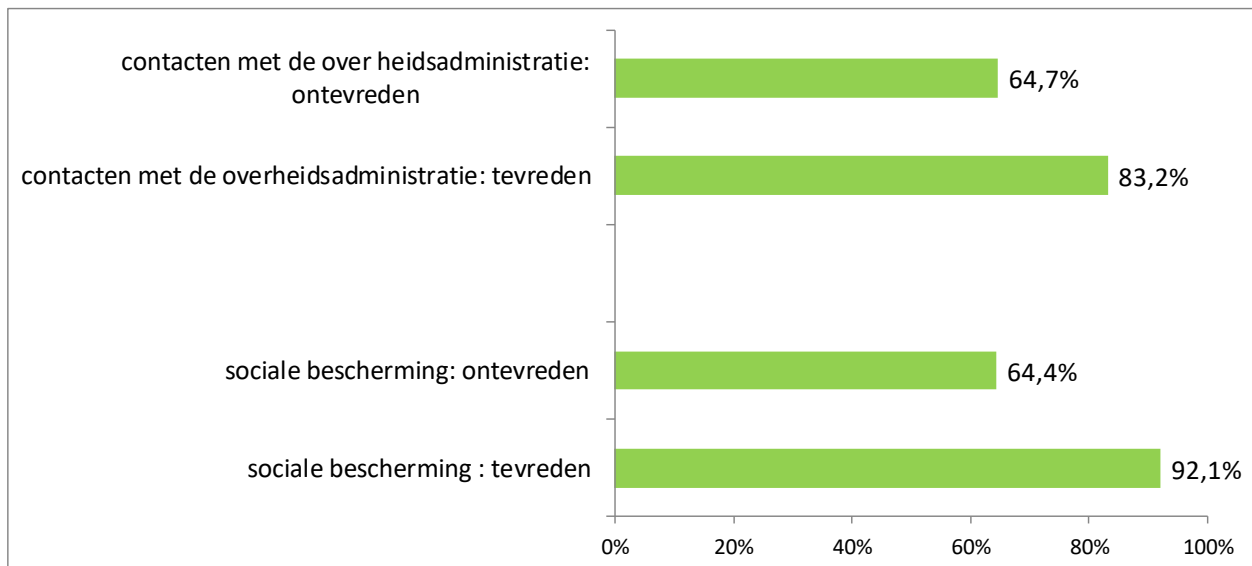
3.2 Overheid als dienstverlener

Een handvat?

De tevredenheid over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap hangt sterk samen met de tevredenheid over een aantal aspecten die we kunnen linken aan het functioneren van de overheid: contacten met de overheidsadministratie en sociale bescherming. Uit onderstaande figuur blijkt dat van de zelfstandige ondernemers die tevreden zijn over de sociale bescherming 92,1% ook tevreden is over zijn of haar keuze voor het zelfstandig ondernemerschap. Bij de zelfstandige ondernemers die ontevreden zijn over de sociale bescherming bedraagt dit aandeel slechts 64,4%.

Ook voor de contacten met de overheidsadministratie zien we hetzelfde patroon. Van de zelfstandige ondernemers die tevreden zijn over hun contacten met de overheidsadministratie is 83,2% ook tevreden over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap. Bij de zelfstandige ondernemers die ontevreden zijn over de contacten met de overheidsadministratie bedraagt dit aandeel slechts 64,7%.

Figuur 14: Aandeel tevredenen over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap opgesplitst naar tevredenheid over de contacten met de overheidsadministratie en de sociale bescherming, 2016

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2016

De cijfers

Uit hoofdstuk 2 bleek reeds dat

- zowel over de contacten met de overheidsadministratie als over de sociale bescherming minder dan één op de vijf zelfstandige ondernemers tevreden is, het aandeel ontevredenen bedraagt respectievelijk 81% en 81,9%;
- het aandeel tevredenen over de sociale ondersteuning toeneemt, het aandeel tevredenen over de contacten met de overheidsadministratie afneemt;
- er weinig verschillen zijn tussen de sectoren.

Ook wanneer we de cijfers voor de verschillende deelgroepen bekijken, moeten we vaststellen dat in geen enkele deelgroep meer dan een kwart tevreden is over de dienstverlening van de overheid en dat de verschillen beperkt zijn. Op het vlak van contacten met de overheidsadministratie zijn er significante verschillen naar geslacht en anciënniteit. Op het vlak van sociale bescherming zijn er significante verschillen naar leeftijd en ondernemersgrootte. Het aandeel zelfstandige ondernemers dat tevreden is

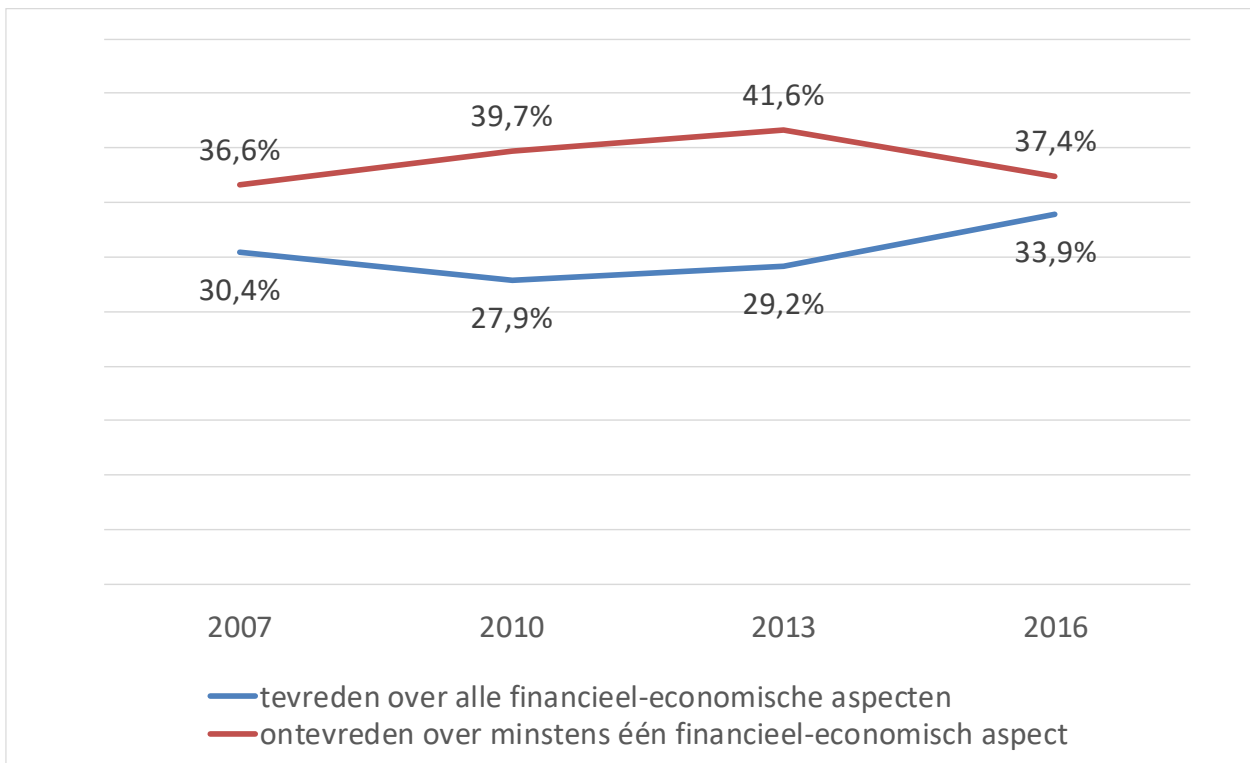
- over de overheidsadministratie ligt hoger bij de vrouwen en bij de starters;
- over de sociale bescherming ligt hoger bij de oudere werknemers en de zelfstandige ondernemers met personeel.

3.3 Financieel-economische aspecten

Een handvat?

Om de informatie over drie financieel-economische aspecten (tevredenheid over het inkomen, de financieel-economische situatie en de mogelijkheid om financiering of leningen te bekommen) te combineren met deze over tevredenheid maken we een samengestelde indicator. 33,9% van de zelfstandige ondernemers is tevreden over elk van deze drie aspecten, 37,4% ontevreden zijn over minstens één van deze drie aspecten. Onderstaande figuur geeft de evolutie van de (on)tevredenheid over de financieel-economische aspecten weer.

Figuur 15: Evolutie van aandeel (on)tevreden over de financieel-economisch aspecten van het zelfstandig ondernemerschap, 2007-2016 (samengestelde indicator)

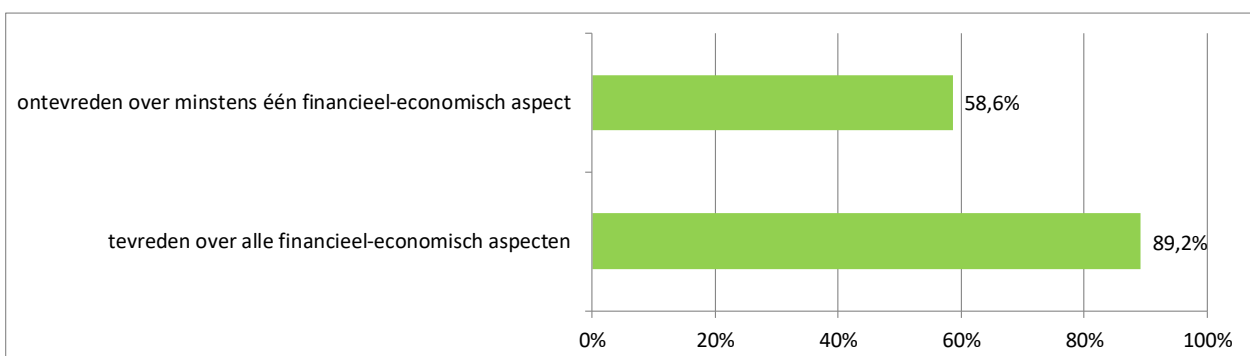
Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2016

Ten opzichte van 2007 is het aandeel zelfstandige ondernemers dat tevreden is over de drie financieel-economische aspecten toegenomen, het aandeel dat ontevreden is over minstens één aspect blijft ongeveer gelijk.

Na 2013 is er sprake van een toename van het aandeel tevredenen/afname van het aandeel ontevredenen. Het aandeel tevredenen steeg in de periode 2013-2016 van 29,2% naar 33,9%, het aandeel ontevredenen daalde van 41,6% naar 37,4%.

Deze positieve evolutie is goed nieuws want er is een sterke samenhang tussen de tevredenheid over de financieel-economische aspecten en de tevredenheid over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap. Uit de figuur blijkt dat bij de zelfstandige ondernemers die tevreden zijn over alle financieel-economische aspecten 89,2% tevreden is over zijn of haar keuze voor het zelfstandig ondernemerschap. Bij de zelfstandige ondernemers die ontevreden zijn over minstens één van deze aspecten, daalt dit aandeel tot 58,6%.

Figuur 16: Aandeel tevredenen over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap opgesplitst naar tevredenheid over financieel-economische aspecten van het ondernemerschap, 2016

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2016

De cijfers

Uit hoofdstuk 2 weten we reeds dat

- ▀ ongeveer de helft van de zelfstandige ondernemers tevreden is met elk van de drie bevroegde financieel-economische aspecten: 52,6% met de mogelijkheden tot financiering, 50,4% met de financieel-economische toestand, 51,7% met het inkomen;
- ▀ het aandeel dat tevreden is over de financieel-economische aspecten ten aanzien van 2013 toeneemt;
- ▀ er grote verschillen zijn tussen de sectoren.

Een gedetailleerde analyse van het onderzoeksmateriaal leert dat sommige deelgroepen wat betreft de financieel-economische aspecten van het ondernemerschap bijzondere aandacht verdienen.

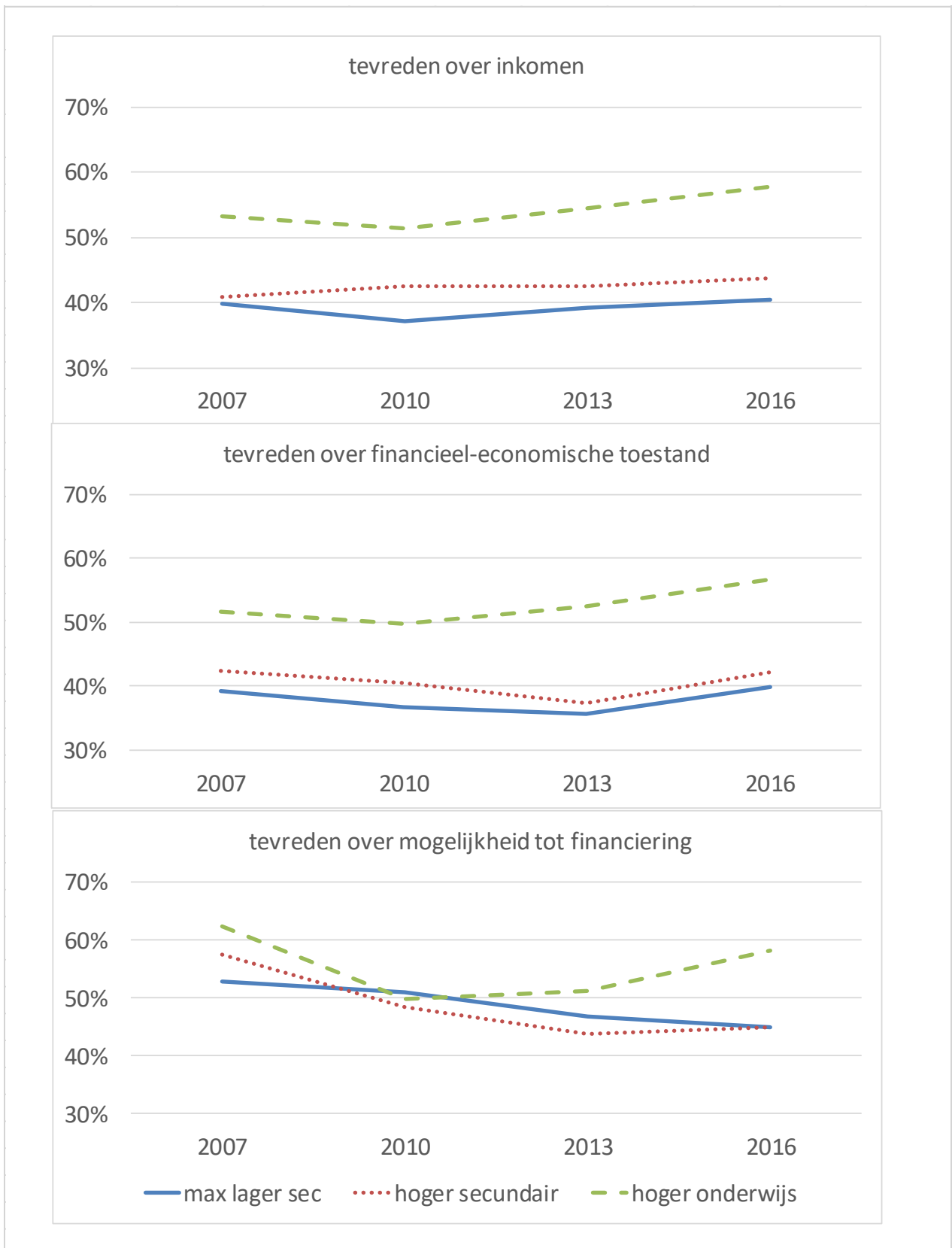
▀ De landbouw en de horeca

Uit paragraaf 2.2. bleek reeds dat sectoren sterk verschillen wat betreft de tevredenheid over de financieel-economische aspecten van het zelfstandig ondernemerschap. In de landbouw en de horeca zijn minder dan twee op tien tevreden over alle financieel-economische aspecten, bij de vrije beroepen en de intellectuele diensten loopt dit aandeel op tot respectievelijk 45,7% en 37,2%. De lage tevredenheidsscores voor de sectoren landbouw en horeca gelden ook voor de drie afzonderlijke aspecten van tevredenheid over de financieel-economische aspecten (inkomen, mogelijkheid tot financiering, financieel-economische toestand).

▀ De kort- en middengediplomeerden

In 2016 is ongeveer één kwart van de kort- en middengediplomeerde zelfstandige ondernemers tevreden over alle financieel-economische aspecten, terwijl dat er bij de hooggeschoolden ongeveer vier op tien zijn. De laag- en midden gediplomeerden zijn voor elke van de drie onderzochte financieel-economische aspecten minder tevreden dan de hoger geschoolden. In onderstaande figuur bekijken we deze informatie voor de periode 2007-2016. Wat hierbij opvalt is de groeiende kloof tussen de hoger geschoolede zelfstandige ondernemers en de andere ondernemers op het vlak van de tevredenheid over de mogelijkheid tot financiering.

Figuur 17: Aandeel tevreden over inkomen, mogelijkheid tot financiering en financieel-economische situatie naar opleidingsniveau, 2007-2016

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2016

De zzp'ers

Van de zelfstandige ondernemers zonder personeel is 30,8% tevreden over alle financieel-economische aspecten, van de zelfstandige ondernemers met personeel is dat 38,3%. De grotere tevredenheid van de zelfstandige ondernemers met personeel vinden we ook terug wanneer we de drie aspecten afzonderlijk bekijken en dit voor alle meetpunten. Dat blijkt uit onderstaande figuur.

Figuur 18: Aandeel tevreden over inkomen, mogelijkheid tot financiering en financieel-economische situatie naar ondernemingsgrootte, 2007-2016

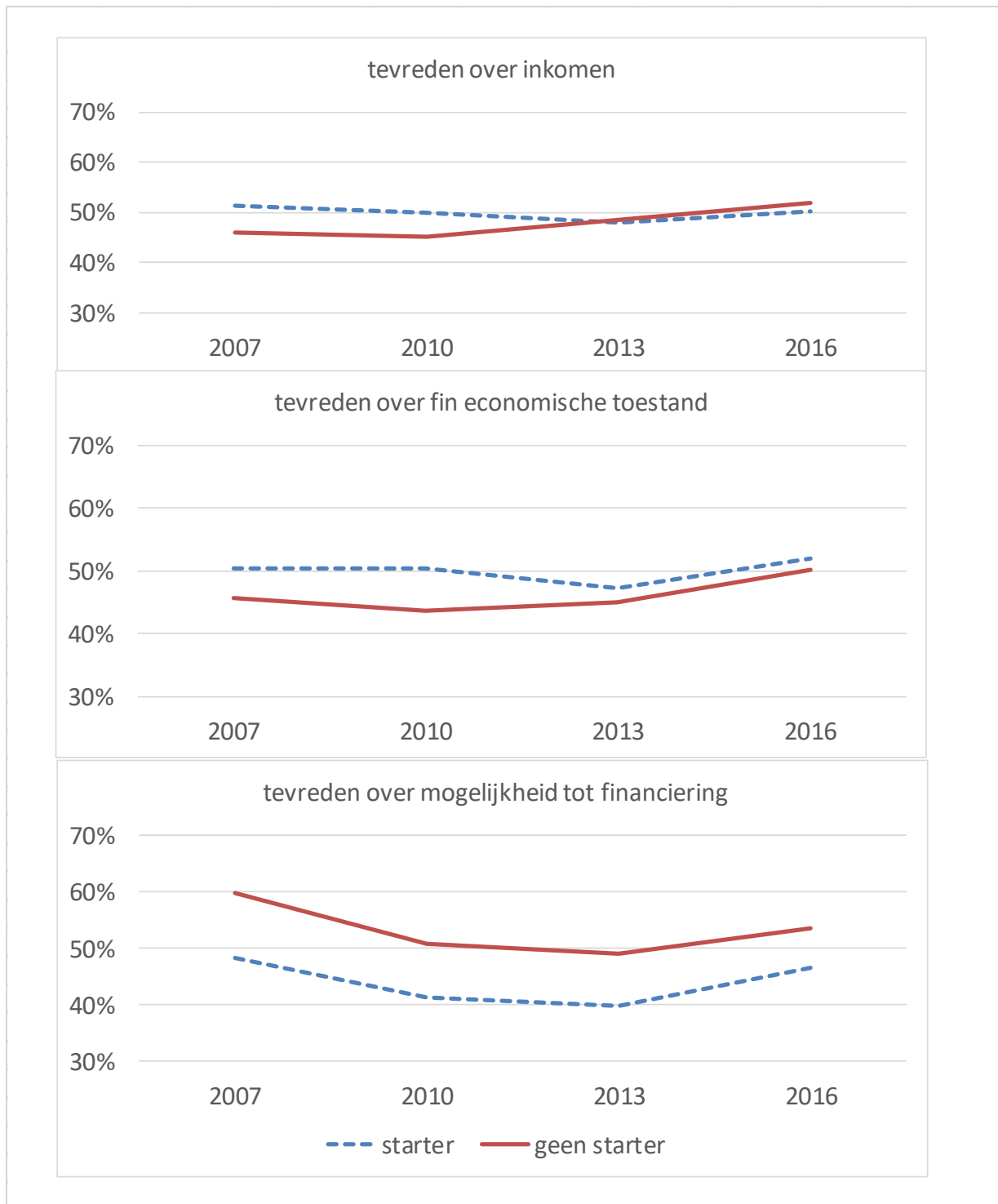

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2016

De financiering van starters

Er is weinig verschil tussen de startende zelfstandige ondernemers en de andere zelfstandige ondernemers op het vlak van tevredenheid over alle financieel-economische aspecten van het zelfstandig ondernemerschap. Specifiek voor de tevredenheid over de mogelijkheid tot financiering is er wel een verschil. Het aandeel dat hierover tevreden is ligt lager bij de starters. In onderstaande figuur wordt de informatie voor de verschillende meetmomenten weergegeven.

Figuur 19: Aandeel tevreden over inkomen, mogelijkheid tot financiering en financieel-economische situatie naar anciënniteit, 2007-2016

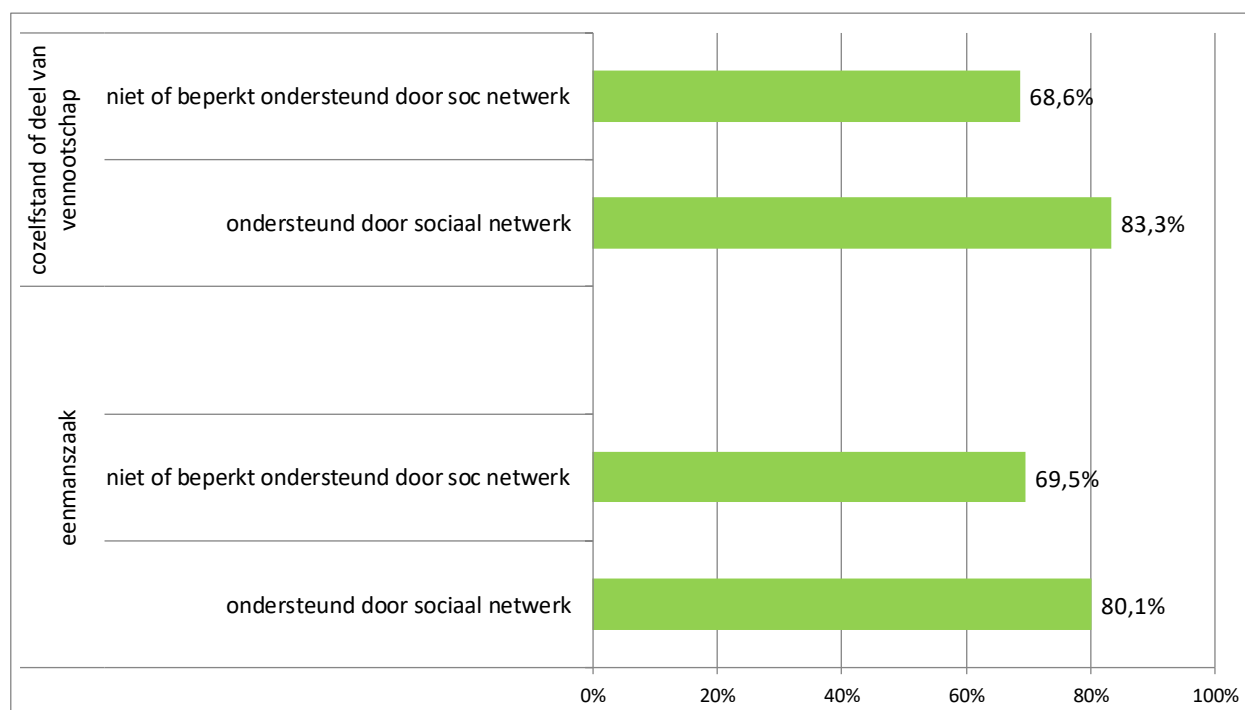
Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2016

3.4 Samenwerking en sociale netwerken

Een handvat?

Het aandeel zelfstandige ondernemers dat tevreden terugblijkt op zijn of haar keuze voor het zelfstandig ondernemerschap is groter bij die zelfstandige ondernemers die zich in hun bedrijfsvoering ondersteund voelen door een sociaal netwerk⁴. Het maakt daarbij minder uit of het gaat over een eenpersoonszaak dan wel of de zelfstandige ondernemer deel uitmaakt van een ruimer samenwerkingsverband, al dan niet onder de vorm van een vennootschap.

Figuur 20: Aandeel tevreden over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap opgesplitst naar samenwerking en sociaal netwerk, 2016

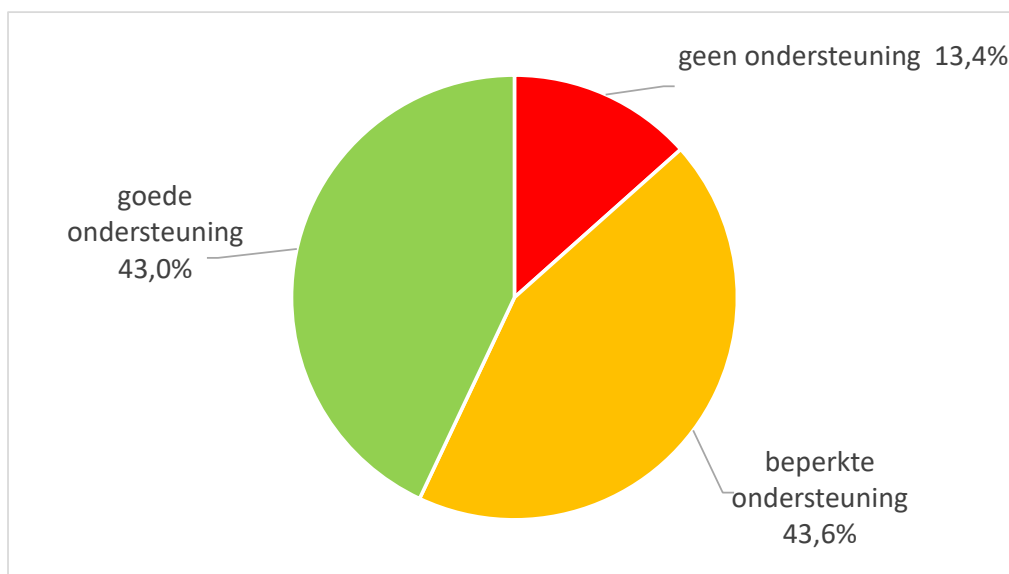
Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2016

De cijfers

In dit verband is het interessant even stil te staan bij de groep zelfstandige ondernemers die zich niet of beperkt ondersteund voelen door een sociaal netwerk. Een grote groep van zelfstandige ondernemers (43,6%) voelt zich slechts in beperkte mate ondersteund vanuit een sociaal netwerk en 13,4% zelfs helemaal niet. 43,0% van de zelfstandige ondernemers voelt zich wel goed ondersteund door een sociaal netwerk. Dit aandeel is sinds 2013 gestegen. In 2013 voelde 40,3% van de zelfstandige ondernemers zich goed ondersteund door een sociaal netwerk.

⁴ Deze informatie is gebaseerd op de vraag: 'Voelt u zich (als u dat nodig vindt) bij uw bedrijfsvoering ondersteund door een sociaal netwerk (verenigingen, externe adviseurs, familieraad)?'. Er wordt in de analyse een onderscheid gemaakt tussen niet of beperkt ondersteund (helemaal niet, in beperkte mate) en ondersteund door sociaal netwerk (helemaal, in belangrijke mate).

Figuur 21: Mate van ondersteuning door sociaal netwerk, 2016

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2016

Een analyse van de ondersteuning door een sociaal netwerk naar deelgroepen leert dat het aandeel schommelt tussen de 34% en de 52%. Er zijn verschillen naar scholingsgraad, leeftijd, sector, ondernemingsgrootte en groeiverwachtingen. Het aandeel zelfstandige ondernemers dat zich goed ondersteund voelt

- neemt af met de leeftijd;
- neemt toe met het opleidingsniveau;
- ligt het hoogst in de landbouw (51,9%) en de vrije beroepen (49,2%) en met 36% het laagst in de handel en de horeca;
- ligt hoger bij zelfstandige ondernemers met personeel (46,3%) dan bij de zelfstandige ondernemers zonder personeel (40,4%).

3.5 Werkbaar werk

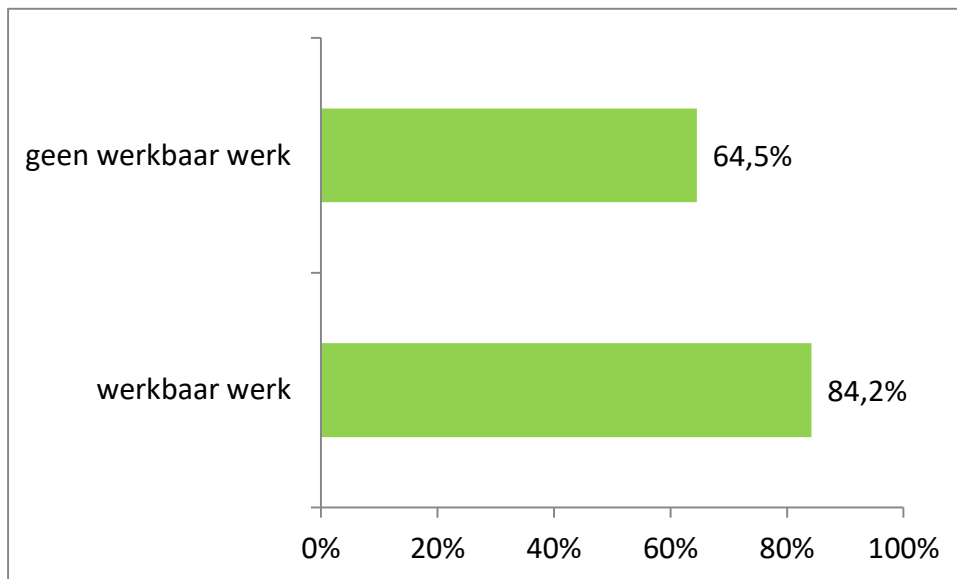
Een handvat?

De Vlaamse werkbaarheidsmonitor peilt naar de kwaliteit van het werk. We spreken over werkbaar werk als het werk aan vier criteria voldoet: het gaat over kwaliteitsvol werk zowel op het vlak van psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk-privébalans⁵. Met andere woorden werk dat het label 'werkbaar' krijgt leidt niet tot werkstress (psychische vermoeidheid), is motiverend (welbevinden in het werk), biedt voldoende leerkansen en houdt evenwicht met het privéleven.

Uit onderstaande figuur blijkt dat van de zelfstandige ondernemers met werkbaar werk 84,2% tevreden is over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap. Bij de zelfstandige ondernemers die geen werkbaar werk hebben is dat slechts 64,5%.

⁵ Voor meer informatie over de gehanteerde methodologie zie (Bourdeaud'hui, Janssens, Vanderhaeghe, 2016b).

Figuur 22: Aandeel tevreden over keuze zelfstandig ondernemerschap opgesplitst naar werkbaar werk, 2016

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2016

De cijfers

In 2016 had 50,7% van de zelfstandige ondernemers werkbaar werk.

- Voor 33% is er sprake van een onevenwicht in de werk-privébalans.
- Voor 36,2% van de zelfstandige ondernemers is er sprake van problematische psychische vermoeidheid en voor één derde hiervan is er zelfs sprake van acute psychische vermoeidheidsproblemen.
- Zelfstandige ondernemers hebben doorgaans wel een boeiende job met veel leerkansen. Slechts 9,3% van de zelfstandige ondernemers ervaart zijn werk als onvoldoende motiverend en voor slechts 3,5% biedt het werk onvoldoende leerkansen.

De werkbaarheid van zelfstandige ondernemers zal verhogen indien er werk wordt gemaakt van de aanpak van één of meerdere werkbaarheidsknelpunten. Gezien de hoge prevalentie van psychische vermoeidheid en de werk-privébalansproblematiek ligt de aanpak hiervan - met het oog op het verhogen van de werkbaarheid van de zelfstandige ondernemers - voor de hand. Het onderzoeksrapport 'Wat maakt werk werkbaar?' (Bourdeaud'hui, Janssens, Vanderhaeghe, 2017) bekijkt welke sleutels hiervoor van belang zijn. Hieronder worden een paar bevindingen uit dit onderzoek weergegeven:

- Aandacht voor hoge belasting, zowel in termen van veel werk (hoge werkdruk) als in termen van emotionele belasting, doet het risico op psychische vermoeidheid en op problemen in de werk-privébalans sterk verminderen
- Lange werkweken (meer dan 60 uur per week) zijn vooral nefast voor de werk-privébalans maar - weliswaar in mindere mate - ook voor de psychische vermoeidheid

De percentages voor werkbaar werk en deze van de werkbaarheidsknelpunten verschillen naargelang de deelpopulatie. Alle informatie over de werkbaarheid bij de verschillende deelgroepen en sectoren is te vinden op de website www.werkbaarwerk.be. We geven hier enkel een paar opvallende resultaten

- In de bouwsector is bij 43,3% van de zelfstandige ondernemers sprake van problematische psychische vermoeidheid, bij de intellectuele diensten ligt dit aandeel op 28,8%. Ook voor het

onevenwicht in de werk-privécombinatie liggen de aandelen voor deze sectoren met respectievelijk 35,5% en 26,2% uit elkaar.

- De psychische vermoeidheid ligt bij jonge zelfstandige ondernemers (- 35 jaar) met 37,6% significant hoger dan bij de 55+-ers (30,9%).
- De zelfstandige ondernemers zonder personeel laten een kleiner dan gemiddeld aandeel optekenen voor onevenwicht in de werk-privébalans (29,2%) en psychische vermoeidheid (32,6%).

3.6 Competentieportfolio

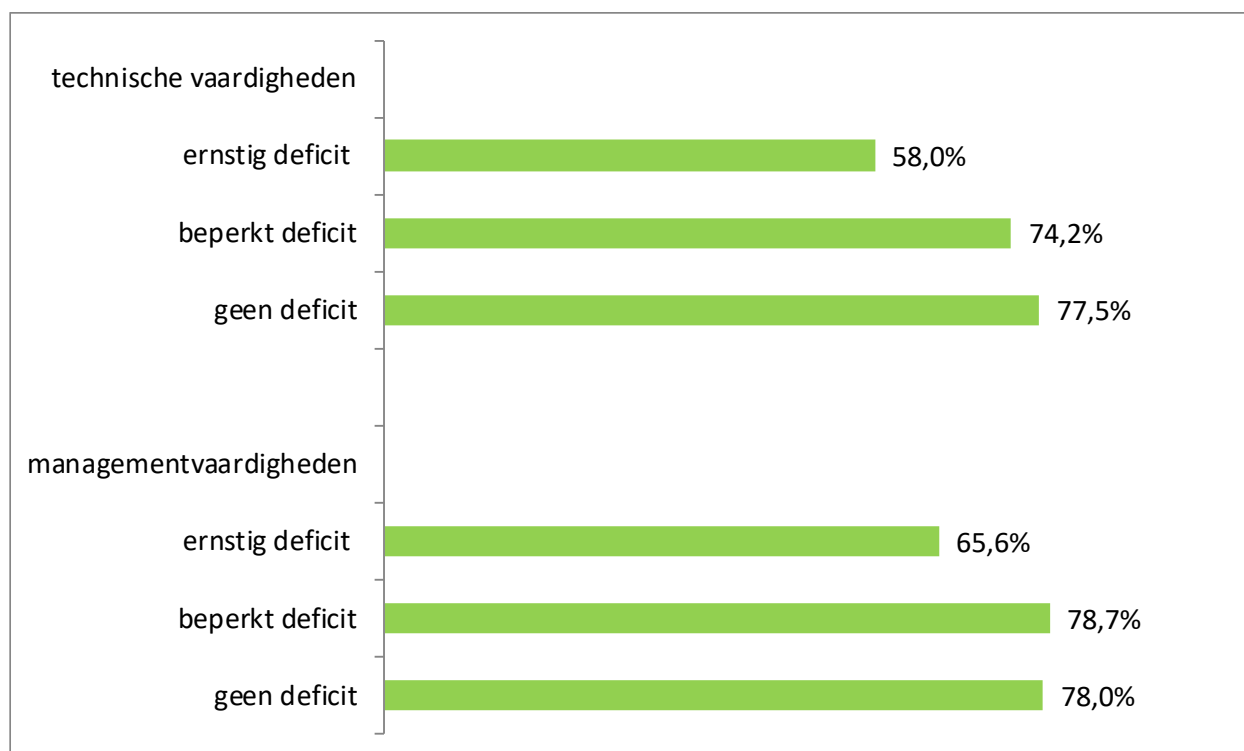
Een handvat?

In de werkbaarheidsmonitor wordt gepeild naar verschillende aspecten van de competentieportfolio van de zelfstandige ondernemer. Deze informatie is uitvoerig besproken in het rapport hieromtrent (Penne, Bourdeaud'hui (2019)). Hierin wordt de tevredenheid over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap in verband gebracht met het opleidingsniveau van de zelfstandige ondernemers, de bijscholing, de leermogelijkheden en het ervaren competentiedeficit op technisch en/of op het vlak van management. Telkens blijkt dat betere competentie-ontwikkeling samengaat met een grotere tevredenheid over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap.

In dit rapport brengen we enkel de informatie over de ervaren competenties in verband met de gegevens over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap. Wanneer we spreken over ervaren competenties in dit rapport, dan bedoelen we het al dan niet ervaren van een competentiedeficit (op technisch vlak of op het vlak van management).

Onderstaande figuur toont het belang aan van de ervaren competenties (technische, management) voor de tevredenheid over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap. Van de zelfstandige ondernemers die geen deficit ervaren op het vlak van managementcompetenties is 78% tevreden over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap, bij degenen die op dat vlak een ernstig deficit ervaren loopt dit aandeel terug tot 65,6%. Voor de technische competenties zijn deze aandelen resp. 77,5% en 58%.

Figuur 23: Aandeel tevreden over keuze zelfstandig ondernemerschap opgesplitst naar ervaren competenties (technische, management), 2016

Bron: Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2016

De cijfers

Bijna alle zelfstandige ondernemers ervaren voldoende leerkansen (96,5%). Maar voldoende leerkansen is slechts één aspect van de competentieportfolio van de zelfstandige ondernemer. Bijna de helft (48%) van de zelfstandige ondernemers volgde in het jaar voorafgaand aan de bevraging geen bijscholing. Heel wat zelfstandige ondernemers ervaren een competentiedeficit bij het uitoefenen van hun werk⁶: 8,3% van de zelfstandige ondernemers ervaren een ernstig competentiedeficit op het vlak van technische vaardigheden, 32,3% op het vlak van managementvaardigheden.

Enkele opvallende resultaten over het competentiedeficit van de zelfstandige ondernemers uit het rapport dat de Stichting Innovatie & Arbeid over het competentieportfolio van de zelfstandige ondernemer heeft gepubliceerd (Penne, Bourdeaud'hui, 2019) zijn:

- Amper 18% van de zelfstandige ondernemers ervaart geen enkel competentiedeficit, noch technisch, noch qua management.
- Een ernstig technisch competentiedeficit komt verhoudingsgewijs het meeste voor in de land- en tuinbouwsector en bij de jonge starters, en schommelt in deze deelpopulaties rond de 15%.
- Het managementcompetentiedeficit (bedrijfsbeheer in de ruime zin van het woord) is een veel wijder verspreid probleem bij de Vlaamse zelfstandige ondernemer. Het aandeel van de ondernemers met een ernstig managementcompetentiedeficit varieert in de verschillende

⁶ De verdeling van de zelfstandige ondernemers naar deficit op het vak van technisch competentie: 8,3% heeft een ernstig deficit, 45,8% heeft een beperkt deficit, 45,9% heeft geen deficit. De verdeling van de zelfstandige ondernemer naar deficit op het vlak van management: 32,3% heeft een ernstig deficit, 45,6% heeft een beperkt deficit, 22,1% heeft geen deficit.

deelpopulaties tussen een kwart tot de helft. Kwetsbaarst zijn de vrouwen, de jongste ondernemers, de vrije beroepen, de bouw en de land- en tuinbouw.

- Het aandeel zelfstandige ondernemers dat een ernstig competentiedeficit ervaart op het vlak van managementvaardigheden steeg in de periode 2013-2016 van 28,1% naar 32,3%.

Referentielijst

Penne, K., Bourdeaud'hui, R. (2019a), De competentieportfolio van de Vlaamse zelfstandige ondernemer, een analyse op basis van gegevens uit de Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2007-2016, SERV/Stichting Innovatie & Arbeid, Brussel. (verschijnt binnenkort)

Bourdeaud'hui, R., Janssens, F., & Vanderhaeghe, S. (2017). Wat maakt werk werkbaar voor zelfstandige ondernemers? Onderzoek naar determinanten van werkbaar werk op basis van de *Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2007-2016*. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. <http://www.serv.be/node/11670>

Bourdeaud'hui, R., Janssens, F., & Vanderhaeghe, S. (2016a). *Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2016 – zelfstandige ondernemers*. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. <http://www.serv.be/node/10914>

Bourdeaud'hui, R., Janssens, F., & Vanderhaeghe, S. (2016b). *Methodologie Vlaamse werkbaarheidsmonitor*. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. <http://www.serv.be/node/10913>

Bourdeaud'hui, R., & Vanderhaeghe, S. (2015). Tevredenheid over het zelfstandig ondernemerschap. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. <http://www.serv.be/node/9897>

Bourdeaud'hui, R., & Vanderhaeghe, S. (2011). Technische nota werkbaar werk, Tevredenheid van zelfstandige ondernemers. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. Geraadpleegd op <http://www.serv.be/node/5761>

Bourdeaud'hui, R., & Vanderhaeghe, S. (2009). Technische nota , Tevredenheid van zelfstandige ondernemers en werkbaar werk. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. Geraadpleegd op <http://www.serv.be/node/2430>

Lijst met figuren en tabellen

Figuren

Figuur 1: Mate van tevredenheid van de zelfstandige ondernemer met de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap, drie categorieën, 2016	8
Figuur 2: Werken tot pensioen naar mate van tevredenheid van de zelfstandige ondernemer met de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap, twee categorieën, 2016	9
Figuur 3: Groeiverwachtingen naar mate van tevredenheid van de zelfstandige ondernemer met de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap, 2016.....	10
Figuur 4: Aandeel tevredenen over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap naar sector, 2016	11
Figuur 5: Evolutie van aandeel tevredenen over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap naar geslacht, 2007-2016.....	12
Figuur 6: Evolutie van aandeel tevredenen over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap naar organisatieomvang, 2007-2016.....	12
Figuur 7: Aandeel tevredenen over diverse aspecten van het zelfstandig ondernemerschap, 2016	14
Figuur 8: Evolutie van aandeel tevredenen over de financieel-economisch aspecten van het zelfstandig ondernemerschap, 2007-2016	15
Figuur 9: Evolutie van aandeel tevredenen over de dienstverlening vanuit de overheid, 2007-2016	16
Figuur 10: Afwijking (in percentage punten) van het aandeel tevredenen over de dienstverlening van de overheid per sector ten aanzien van het aandeel voor Vlaanderen, 2016	17
Figuur 11: Afwijking (in procentpunt) van het aandeel tevredenen over financieel-economische aspecten van het ondernemerschap per sector ten aanzien van het aandeel voor Vlaanderen, 2016	18
Figuur 12: Afwijking (in percentage punten) van het aandeel tevredenen over werktijden per sector ten aanzien van het aandeel voor Vlaanderen, 2016	19
Figuur 13: Afwijking (in percentage punten) van het aandeel tevredenen over de externe contacten en de interne contacten per sector ten aanzien van het aandeel voor Vlaanderen, 2016	20
Figuur 14: Aandeel tevredenen over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap opgesplitst naar tevredenheid over de contacten met de overheidsadministratie en de sociale bescherming, 2016.....	22
Figuur 15: Evolutie van aandeel (on)tevreden over de financieel-economisch aspecten van het zelfstandig ondernemerschap, 2007-2016 (samengestelde indicator).....	23
Figuur 16: Aandeel tevredenen over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap opgesplitst naar tevredenheid over financieel-economische aspecten van het ondernemerschap, 2016	23

Figuur 17: Aandeel tevredenen over inkomen, mogelijkheid tot financiering en financieel-economische situatie naar opleidingsniveau, 2007-2016.....	25
Figuur 18: Aandeel tevredenen over inkomen, mogelijkheid tot financiering en financieel-economische situatie naar ondernemingsgrootte, 2007-2016	26
Figuur 19: Aandeel tevredenen over inkomen, mogelijkheid tot financiering en financieel-economische situatie naar anciënniteit, 2007-2016	27
Figuur 20: Aandeel tevredenen over de keuze voor het zelfstandig ondernemerschap opgesplitst naar samenwerking en sociaal netwerk, 2016	28
Figuur 21: Mate van ondersteuning door sociaal netwerk, 2016	29
Figuur 22: Aandeel tevredenen over keuze zelfstandig ondernemerschap opgesplitst naar werkbaar werk, 2016	30
Figuur 23: Aandeel tevredenen over keuze zelfstandig ondernemerschap opgesplitst naar ervaren competenties (technische, management), 2016	32

Bijlage 1: Aandeel tevredenen naar deelgroepen, 2016

	keuze zelfstandig ondernemerschap	contacten externen		contacten intern		dienstverlening overheid overheid		financieel-economische aspecten			werktijden
		contacten klanten	contacten leveranciers	samenwerking vennoot of partner	personeel	contacten overheidsadministratie	sociale bescherming	inkomen	fin-ec toestand	mogelijkheid tot financiering	
Geslacht											
man	77,0%	89,3%	79,5%	79,9%	83,1%	17,8%	19,1%	52,9%	52,5%	54,2%	55,2%
vrouw	69,2%	93,3%	74,9%	85,5%	84,9%	21,6%	16,2%	49,5%	46,2%	49,4%	56,1%
Leeftijd											
- 30 j.	63,2%	89,4%	66,7%	80,4%	76,9%	21,3%	17,3%	50,7%	46,4%	47,7%	50,9%
30 - 39 j.	74,7%	89,7%	80,6%	79,8%	83,3%	19,5%	13,9%	53,4%	49,8%	54,2%	48,5%
40 - 49 j.	76,9%	90,8%	80,4%	80,3%	82,1%	18,2%	18,4%	52,2%	51,9%	50,3%	56,2%
50 - 54 j.	71,8%	90,4%	78,4%	84,1%	83,3%	18,3%	19,4%	48,3%	50,6%	55,1%	56,3%
55 + j.	77,5%	92,1%	76,1%	83,1%	88,1%	19,4%	21,2%	53,1%	50,4%	54,3%	63,9%
Opleidingsniveau											
lager secundair	66,1%	88,5%	85,8%	81,1%	82,2%	23,0%	20,9%	40,4%	39,9%	44,8%	55,7%
hoger secundair	71,3%	89,7%	84,4%	86,3%	80,8%	20,6%	18,2%	43,7%	42,1%	44,9%	55,2%
hoger onderwijs	77,6%	91,5%	72,8%	79,3%	85,3%	17,5%	17,5%	57,9%	56,7%	58,0%	56,0%
Sector											
landbouw	68,6%	79,1%	82,4%	83,3%	85,4%	17,8%	20,9%	24,2%	26,5%	43,8%	50,3%
transport en productie	72,1%	90,8%	83,2%	81,7%	77,4%	16,6%	19,5%	49,4%	45,7%	49,3%	58,6%
bouw	77,2%	89,0%	88,6%	80,3%	82,4%	19,6%	20,1%	51,8%	50,6%	51,9%	60,0%
handel	74,1%	90,1%	85,1%	86,5%	82,9%	16,4%	15,2%	44,3%	47,0%	49,8%	51,8%
horeca	59,6%	95,7%	85,8%	90,4%	73,8%	21,5%	15,1%	33,3%	30,0%	33,1%	47,1%
vrije beroepen	73,0%	92,1%	63,2%	83,4%	88,0%	19,0%	16,8%	61,1%	57,9%	64,7%	50,5%
intellectuele diensten	85,1%	92,1%	73,3%	71,4%	85,7%	18,8%	17,9%	61,9%	62,1%	50,6%	63,8%
andere sectoren	71,9%	90,8%	77,4%	79,4%	85,1%	21,4%	20,6%	49,7%	47,1%	49,7%	61,6%
Omvang											
geen personeel	71,6%	90,9%	75,0%	75,9%		20,3%	16,4%	48,6%	46,5%	47,6%	55,2%
personeel	78,1%	90,3%	81,5%	85,0%		17,3%	20,4%	56,1%	55,8%	59,3%	56,7%
Anciënniteit											
minder dan 3 jaar	72,1%	94,3%	74,4%	82,7%	81,5%	25,4%	19,0%	50,2%	51,9%	46,4%	58,0%
meer dan 3 jaar	74,7%	90,3%	78,2%	81,3%	83,5%	18,4%	18,0%	51,9%	50,3%	53,4%	55,6%
Zelfstandige ondernemers	74,4%	90,6%	77,9%	81,5%	83,4%	19,0%	18,1%	51,7%	50,4%	52,6%	55,9%

In drie sectoren (landbouw, transport/productie en horeca) bedraagt het aantal waarnemingen minder dan 200.

Wanneer de cijfers in het vet zijn weergegeven is er sprake van een significant verschil.

Bijlage 2: Toetsing evolutie aandeel tevredenen 2007-2016 voor verschillende aspecten van tevredenheid naar deelgroepen

	keuze zelfstandig ondernemerschap	externe contacten		interne contacten		overheid		economische aspecten			werktijden
		contacten klanten	contacten leveranciers	samenwerking vennoot of partner	personeel	contacten overheidsadministratie	sociale bescherming	inkomen	fin-ec toestand	mogelijkheid tot financiering	
2007-2013											
Geslacht											
man	↗	ns	ns	↘	ns	ns	↗	↗	↗	ns	ns
vrouw	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	↘	ns
Leeftijd											
- 30 j.	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
30 - 39 j.	ns	ns	ns	↘	ns	ns	ns	ns	ns	ns	↘
40 - 49 j.	↗	ns	ns	ns	ns	ns	ns	↗	↗	↘	ns
50 - 54 j.	ns	ns	ns	ns	ns	ns	↗	ns	ns	ns	ns
55 + j.	ns	ns	ns	ns	↗	ns	↗	↗	ns	ns	ns
Opleidingniveau											
lager secundair	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	↘	ns
hoger secundair	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	↘	ns
hoger onderwijs	ns	ns	ns	↘	ns	ns	↗	↗	↗	↘	ns
Sector											
landbouw	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	↘	ns
transport en productie	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	↘	ns
bouw	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
handel	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
horeca	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
vrije beroepen	ns	ns	ns	↘	ns	ns	ns	↗	↗	ns	ns
intellectuele diensten	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
andere sectoren	ns	ns	ns		ns	ns	ns	ns	ns	↘	↘
Omvang											
geen personeel	ns	ns	ns	↘	ns	ns	ns	↗	↗	↘	ns
personeel	↗	ns	ns	ns	ns	ns	↗	↗	ns	↘	ns
Anciënniteit											
minder dan 3 jaar	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
meer dan 3 jaar	ns	ns	ns	↘	ns	↘	↗	↗	↗	↘	ns
totaal	ns	ns	ns	↘	ns	↘	↗	↗	↗	↘	ns

In drie sectoren (landbouw, transport/productie en horeca) bedraagt het aantal waarnemingen minder dan 200.

Bijlage 3: Kengetallen handvaten voor tevredenheid over keuze voor zelfstandig ondernemerschap naar deelgroepen, 2016

	% tevreden over keuze zelfstandig ondernemerschap	% tevreden over alle financieel economische aspecten	% dienstverlening overheid		% goed ondersteund door sociaal netwerk	% werkbaar werk	% geen competentiedeficit	
			contacten overheidsadministratie	sociale bescherming			op technisch vlak	op vlak van management
Geslacht								
man	77,0%	34,5%	17,8%	19,1%	41,9%	51,4%	49,1%	24,5%
vrouw	69,2%	32,4%	21,6%	16,2%	45,6%	49,4%	39,7%	17,9%
Leeftijd								
- 30 j.	63,2%	32,3%	21,3%	17,3%	50,2%	56,3%	31,6%	8,5%
30 - 39 j.	74,7%	36,2%	19,5%	13,9%	47,4%	42,6%	44,0%	16,5%
40 - 49 j.	76,9%	33,0%	18,2%	18,4%	43,6%	49,9%	48,8%	22,8%
50 - 54 j.	71,8%	32,3%	18,3%	19,4%	36,5%	49,6%	47,0%	27,4%
55 + j.	77,5%	34,8%	19,4%	21,2%	41,5%	58,7%	49,1%	28,6%
Opleidingniveau								
lager secundair	66,1%	24,0%	23,0%	20,9%	34,9%	47,8%	44,6%	29,2%
hoger secundair	71,3%	25,3%	20,6%	18,2%	41,7%	49,2%	47,1%	23,7%
hoger onderwijs	77,6%	40,2%	17,5%	17,5%	45,4%	52,0%	45,5%	21,2%
Sector								
landbouw	68,6%	16,0%	17,8%	20,9%	51,9%	45,3%	31,8%	19,2%
transport en productie	72,1%	30,5%	16,6%	19,5%	40,9%	48,6%	41,9%	24,7%
bouw	77,2%	30,2%	19,6%	20,1%	43,8%	47,9%	48,2%	27,1%
handel	74,1%	28,1%	16,4%	15,2%	36,1%	48,1%	44,9%	22,1%
horeca	59,6%	19,1%	21,5%	15,1%	36,0%	37,7%	42,9%	27,2%
vrije beroepen	73,0%	45,7%	19,0%	16,8%	49,2%	52,2%	45,0%	13,4%
intellectuele diensten	85,1%	37,2%	18,8%	17,9%	45,1%	59,1%	49,7%	23,8%
andere sectoren	71,9%	34,0%	21,4%	20,6%	34,5%	51,8%	52,1%	23,4%
Omvang								
geen personeel	71,6%	30,8%	20,3%	16,4%	40,4%	54,2%	45,0%	21,8%
personeel	78,1%	38,3%	17,3%	20,4%	46,3%	46,5%	47,1%	22,3%
Anciënniteit								
minder dan 3 jaar	72,1%	33,3%	25,4%	19,0%	49,0%	54,9%	34,4%	10,9%
meer dan 3 jaar	74,7%	34,0%	18,4%	18,0%	42,3%	50,4%	47,2%	23,3%
Zelfstandige ondernemers	74,4%	33,9%	19,0%	18,1%	43,0%	50,7%	45,9%	22,1%

In drie sectoren (landbouw, transport/productie en horeca) bedraagt het aantal waarnemingen minder dan 200.

Wanneer de cijfers in het vet zijn weergegeven is er sprake van een significant verschil.